

Koledar

ZA LETO

1961

4905/1899

TRINKOV KOLEDAR

ZA BENEŠKE SLOVENCE

ZA LETO
1961

*

Izdali delavci v Belgiji

Tisk. Budin - Gorica

LETO 1961

Letošnje leto je navadno leto in ima 365 dni ali 52 tednov in 1 dan. Začne in konča se z nedeljo. Civilno leto se prične s 1. januarjem.

Cerkveno leto ima pa svoj začetek s prvo adventno nedeljo.

LETNI ČASI

Pomlad se začne 20. marca ob 21.32

Poletje se začne 21. junija ob 16.30

Jesen se začne 23. septembra ob 7.43

Zima se začne 22. decembra ob 3.20.

ZAPOVEDANI CERKVENI PRAZNIKI

1. januarja: Novo leto ali Obrezovanje Gospodovo
6. januarja: sv. Trije kralji ali Razglašenje Gospodovo
19. marca: sv. Jožef
2. aprila: Velika noč ali Vstajenje Gospodovo
1. maja: sv. Jožef, delavec
11. maja: Vnebohod Gospodov
21. maja: Binkošti ali prihod Sv. Duha
1. junija: Sveto Rešnje Telo
29. junija: sv. Peter in Pavel
15. avgusta: Marijino vnebovzetje ali Veliki šmaren
1. novembra: Vsi sveti
8. decembra: Brezmadežna Mati božja
25. decembra: Božič ali rojstvo Gospodovo

DRŽAVNI PRAZNIKI

25. aprila: Dan vstaje proti fašizmu
 1. maja: Praznik dela
 2. junija: Proglasitev republike
 4. novembra: Praznik narodnega združenja.
- Ob zapovedanih cerkvenih praznikih in ob državnih so vsi uradi zaprti in delo počiva.

CIVILNE SLOVESNOSTI

- 11. februarja: podpis lateranske pogodbe (1929)
- 28. septembra: dan ljudske vstaje v Neaplju (1943)
- 4. oktobra: zaveznika Italije sv. Frančišek Asiški in sv. Katarina Sienska.

Na te dneve ni šolskega pouka, državni uradi so odprti samo dopoldne. Na javna poslopja se razobesijo državne zastave.

POSTNE POSTAVE

Zdržek mesa in mesnih omak je zapovedan vsak petek (z izjemo težkih delavcev in starih oseb).

Zdržek in post (to se pravi, da se sme do sitega najesti enkrat na dan): na pepelnično sredo, na dan pred Binkoštimi, Vnebovzetjem, Vsemi svetimi, Božičem in kvatrne srede, petke in sobote.

Pomladanske kvatre so: 22., 24., 25. februarja.

Poletne kvatre so: 24., 26., 27. maja.

Jesenske kvatre so: 20., 22., 23. septembra.

Zimske kvatre so: 20., 22., 23. decembra.

SONČNI IN LUNINI MRKI

V tem letu bomo lahko opazovali dva mrka sonca in dva lune.

1) Dne 15. februarja bo nastopil popolni sončni mrk. Opazovali ga bodo v Evropi, Severni Afriki in Aziji. V severni Italiji ga bo mogoče opaziti kot delnega, v srednji pa kot popolnega.

2) Dne 2. marca bo delno mrknila luna. Mogoče ga bo opazovati v Aziji, Avstraliji, na Tihem oceanu in v Sev. Ameriki; v Italiji pa ne.

3) Dne 11. avgusta bomo imeli obročasti sončni mrk. Ta se bo pokazal v Južni Afriki in v Južni Ameriki.

4) Dne 26. avgusta se bo pokazal delni lunin mrk. Viden bo v Evropi, Aziji (zahodni), Ameriki in Afriki. Deloma ga bomo lahko opazovali tudi v naših krajih.

- 1 N Novo leto. Obrez. G.
- 2 P Presveto ime Jezus. ☿
- 3 T Genovefa dev., Anter
- 4 S Tit šk., Angela F.
- 5 Č Amelija vd., Telesfor
- 6 P Sv. Trije kralji, Raz.
- 7 S Lucijan muč., Knut
- 8 N 1. po Razgl., sv. Druž.
- 9 P Julijan in Bazilisa m.,
- 10 T Aldo p., Domicijan ☾
- 11 S Higin pap., Teodozij
- 12 Č Modest šk., Tatjana
- 13 P Veronika dev., Leoncij
- 14 S Hilarij šk., Malahija
- 15 N 2. po Razgl., Maver
- 16 P Marcel pap., Priscila
- 17 T Anton op., Sulpicij ☿
- 18 S Priska muč., Liberata
- 19 Č Marta muč., Marij
- 20 P Fabijan in Sebastijan
- 21 S Neža dev., Epifanij
- 22 N po Razgl., Viktor
- 23 P Zaroka Marije Device
- 24 T Timotej šk., Babila
- 25 S Vitalijan m., Demetrij ☾
- 26 Č Pavla vd., Polikarp
- 27 P Janez Zlatoust c. uč.
- 28 S Jakob pušč., Flavijan
- 29 N Septuag., Frančišek S.
- 30 S Martina dev., Savina
- 31 T Sv. Janez Bosco

ZAPISNIK

- 1 S Ignacij šk. (Igo), ☼
- 2 Č Svečnica Dar. Gosp.
- 3 P Blaž šk., Oskar
- 4 S Andrej Korsini šk., Gilbert
- 5 N Seksagezima, Agata
- 6 P Doroteja muč., Teofil
- 7 T Romuald, Teodor sp.
- 8 S Janez Matajski sp. ☾
- 9 Č Apolonija, Ciril Aleks.
- 10 P Skolastika, Irenej šk.
- 11 S Lurška Mati božja
- 12 N Kvinkvagezima,
- 13 P Foska dev., Maura
- 14 T Valentin muč., Pust
- 15 S Pepelnica, Faustin ☼
- 16 Č Julijana dev. muč.
- 17 P Marijana dev., Silvin
- 18 S Simeon šk., Konstanca
- 19 N 1. postna, Beat
- 20 P Elevterij šk., Ulrik
- 21 T Fortunat muč., Saturnin
- 22 S Marjeta Kortonska sp.
- 23 Č Peter Damijan šk. ☾
- 24 P Matija, ap. (Bogdan)
- 25 S Valburga d., Konkordij
- 26 N 2. postna, Porfirij
- 27 P Gabrijel od Žal. M. B.
- 28 T Roman šk., Erminija

Drž. praznik

1. kvatre

*kvatre
kvatre*

ZAPISNIK

- 1 S Albin šk., Evdoksija
- 2 Č Simplacij, Bazilij op. ☿
- 3 P Kunigunda kr., Kamila
- 4 S Lucij I. pap., Adrijan
- 5 N 3. post., Janez od kr.
- 6 P Felicita in Perpetua m.
- 7 T Tomaž Akvinski, c. uč.
- 8 S Janez od Boga, Apolonij
- 9 Č Frančiška Rimska sp.
- 10 P 40 muč., Klavdij ☾
- 11 S Konstantin kr., Evlogij
- 12 N 4. postna, Gregor Vel.
- 13 P Henrik kr., Roderik
- 14 T Matilda kr., Inocenc
- 15 S Longin in Prob, muč.
- 16 Č Hilarij in Tacijan muč.
- 17 P Patricij šk., Jedert ☿
- 18 S Edvard muč., Ciril
- 19 N Sv. Jožef ženin M. B.
- 20 P Klavdija m., Evfemija
- 21 T Benedikt op., Serapion
- 22 S Lea muč., Čaharija
- 23 Č Domicijan in tov. m.
- 24 P Gabrijel nadangel ☾
- 25 S Oznanenje Mar. device
- 26 N Oljčnica, Feliks
- 27 P Janez Damašč., Ananija
- 28 T Janez Kapistran, Prisk
- 29 S Sekund, Jona prer.
- 30 Č Amedej sp., Janez Kl.
- 31 P Veliki petek, Benjamin

ZAPISNIK

- 1 S Velika sobota, Hugon ☸
- 2 N Velikanoč - Vst. Gosp.
- 3 P Velikon. pon., Hionija
- 4 T Izidor šk., Vincenc Jer.
- 5 S Monika sp., Gerard
- 6 Č Celestin pap., Viljem
- 7 P Herman sp., Klotar
- 8 S Žalostna Mati božja ☾
- 9 N Bela ned., Marija Kl.
- 10 P Makarij šk., Terencij
- 11 T Julij I. pap., Ema Galg.
- 12 S Lazar trž. muč., Zenon
- 13 Č Hermenegild sp., Ida
- 14 P Justin muč., Valerijan
- 15 S Helena k., Anastazija ☸
- 16 N 2. povel., Bernardka
- 17 P Anicet sp., Robert
- 18 T Apolonij, Elevation
- 19 S Ema kr., Leon IX pap.
- 20 Č Elijana, Adalgiza dev.
- 21 P Anzelm cerkv. uč.
- 22 S Soter in Gaj muč. ☾
- 23 N 3. povel., Vojteh
- 24 P Jurij vitez, Fidelis
- 25 T Marko evangelist
- 26 S Klet in Marcellin, šk.
- 27 Č Cita sp., Peter Kanizij
- 28 P Vital in Valerija muč.,
- 29 S Peter Veronski muč.,
- 30 N Katarina Sienska ☸

Dan vstaje - Drž. praznik

ZAPISNIK

- 1 P Jožef delavec
- 2 T Atanazij cerkv. uč.
- 3 S Najdba sv. Križa
- 4 Č Florijan (Cvetko),
- 5 P Gotard šk., Evlogij m.
- 6 S Judita mučenica
- 7 N 5. povel., Stanislav
- 8 P Benedikt, Bonifacij (C)
- 9 T Gregor nacijaški
- 10 S Antonin šk., Job očak
- 11 Č Vnebohod Gospodov
- 12 P Pankracij in tov. muč.
- 13 S Servacij šk., Robert
- 14 N 6. povel., Bonifacij
- 15 P Ivan de la Salle (T)
- 16 T Janez Nep., Ubald
- 17 S Paskal Bajl. spozn.
- 18 Č Feliks sp., Venancij
- 19 P Ivo spozn., Celestin
- 20 S Bernardin Sienski sp.
- 21 N Binkoštna, Pr. s. Duha
- 22 P Julija dev., Rita Kas.
- 23 T Deziderij sp. (Željko) (M)
- 24 S Marija Pomoč., Estera
- 25 Č Gregor, Urban I. pap.
- 26 P Filip Neri sp., Elevterij
- 27 S Beda cerk. uč., Julij
- 28 N 1. pob., Sv. Trojica
- 29 P Marija Paciška sp. (T)
- 30 T Ivana d'Arc (Orleanska)
- 31 S Angela Merici dev.

križeve procesije

2. kvatre

*kvatre
kvatre*

ZAPISNIK

- 1 Č Sveto Rešnje Telo
- 2 P Erazem šk., Marcellin
- 3 S Klotilda kr., Pavla dev.
- 4 N 2. pob., Kvirin
- 5 P Bonifacij, Ferdinand
- 6 T Norbert šk., Kandid ☾
- 7 S Robert šk., Pavel šk.,
- 8 Č Medard šk., Severin
- 9 P Primož in Felicijan
- 10 S Marjeta kr., Oliva muč.
- 11 N 3. pob., Barnaba
- 12 P Onofrij šk., Janez F.
- 13 T Anton Padovanski ☾
- 14 S Svetogorska Mati božja
- 15 Č Vid in tov. muč.
- 16 P Adolf Ranieri šk.
- 17 S Bessarion cerk. uč.
- 18 N 4. pob., Efrem
- 19 P Gervazij in Protazij
- 20 T Silverij p., Adalbert ☾
- 21 S Alojzij Gonz. (Vekoslav)
- 22 Č Pavel N., Inocenc V.
- 23 P Nazarij, Valter spoz.
- 24 S Srce Jezus., Janez Kr.
- 25 N 5. pob., Viljem opat
- 26 P Vigilijs šk., Pelagij
- 27 T Ladislav kr., Hema
- 28 S Atilij sp., Heraklit ☾
- 29 Č Peter in Pavel ap.
- 30 P Spomin sv. Pavla

Proglasitev republike

ZAPISNIK

- 1 S Prev. Rešnja Kri
- 2 N 6. pob., Obisk. M. D.
- 3 P Irenej muč., Leon II.
- 4 T Urh škof, Berta dev.
- 5 S Filomena dev., Zoe ☩
- 6 Č Marija Goretti, Tomaž
- 7 P Ciril in Metod slov. ap.
- 8 S Kilijan šk., Edgar sp.
- 9 N 7. pob., Brikcij
- 10 P Felicita muč., Silvan
- 11 T Pij I. pap., Olga
- 12 S Janez Gvalbert sp.
- 13 Č Anaklet sp., Sara ☩
- 14 P Bonaventura škof
- 15 S Henrik II. cesar
- 16 N 8. pob., Karm. M. B.
- 17 P Aleš sp., Marcelina
- 18 T Kamil Lelijski spozn.
- 19 S Vincenc Pavlanski sp.
- 20 Č Hieronim c. uč., Elija
- 21 P Prakseda vd., Danijel ☩
- 22 S Marija Magdalena sp.
- 23 N 9. pob., Apolinarij
- 24 P Boris, Kristina
- 25 T Jakob ap., (Rado)
- 26 S Ana, mati Dev. Marije
- 27 Č Pantaleon m., Izaija
- 28 P Nazarij in tov., Celzij ☩
- 29 S Marta dev., Simplicij
- 30 N 10. pob., Abdon in Sen.
- 31 P Ignacij Lojolski sp.

ZAPISNIK

- 1 T Vezi sv. Petra ap.
- 2 S Porcijunkula, Alfonz L.
- 3 Č Najdenje sv. Štefana
- 4 P Dominik Guzman sp. ☿
- 5 S Marija Snežnica, Afra
- 6 N 11. pobink., Sikst
- 7 P Kajetan pušč., Donat
- 8 T Cirijak in tov., Hermina
- 9 S Janez Vianney spozn.
- 10 Č Lovrenc m., Filomena
- 11 P Tiburcij in Suzana m. ☿
- 12 S Klara vd., Hilarija
- 13 N 12. pob., Hipolit in K.
- 14 P Stanislav Kost., Evzebij
- 15 T Vnebovzetje M. D.
- 16 S Joahim, oče Marije Dev.
- 17 Č Hijacint sp., Karel
- 18 P Helena kralj., Sauro ☾
- 19 S Janez Eudes sp., Marijan
- 20 N 13. pobink., Filibert
- 21 P Ivana Šant., Sidonij
- 22 T Timotej, Srce Marijino
- 23 S Filip Ben. (Zdenko)
- 24 Č Jernej ap., Ptolomej
- 25 P Ludvik kr., Genezij
- 26 S Aleksander, Pelagija ☿
- 27 N 14. pobink., Jožef Kal.
- 28 P Avgustin cerkv. uč.
- 29 T Obl. Jan. Kr., Sabina
- 30 S Roza Limanska dev.
- 31 Č Rajmund sp. (Rajko)

ZAPISNIK

- 1 P Egidij op. (Tilh)
 2 S Štefan ogr. kralj ☾
 3 N Angelska, Pij X.
 4 P Rozalija dev., Marino
 5 T Albert op., Viktorin
 6 S Caharija pr., Petronij
 7 Č Regina dev., Branislava
 8 P Rojstvo Marije Device
 9 S Gorgonij m., Doroteja
 10 N 16. pobink., Nikolaj ☼
 11 P Hijacint in Prot
 12 T Ime Marijino, Gvido
 13 S Mavrilij, Hedvika dev.
 14 Č Povišanje sv. Križa
 15 P Nikomed sp., Jeremija
 16 S Ljudmila, dev., Ciprijan
 17 N 17. pobink., Lambert
 18 P Jožef K., Evstorgij
 19 T Januarj, Ahac ☾
 20 S Evstahij in tov. muč.
 21 Č Matevž ap. evangelist
 22 P Mavricij in tov. muč.
 23 S Lin pap., Tekla dev.
 24 N 18. pobink., Gerard
 25 P Kleofa vd., Avrelja ☼
 26 T Ciprijan in Justin m.
 27 S Kozma in Damijan m.
 28 Č Venceslav kr., Salome
 29 P Mihael nadangel
 30 S Hieronim cerkv. uč.,

3. kvatre

kvatre

kvatre

ZAPISNIK

- 1 N 19. pobink., Remigij
 2 P Angeli var., Teofil (C)
 3 T Terezija Det. Jezusa
 4 S Frančišek Asiški sp.
 5 Č Placid in tov. Tulija
 6 P Brunon in tov., muč.
 7 S Marija kr. rož. venca
 8 N 20. pobink., Brigita
 9 P Dionizij, Publija (C)
 10 T Frančišek Borgia sp.
 11 S Placidija, Aleksander
 12 Č Serafin sp., Priscijan
 13 P Edvard kr., Venancij
 14 S Kalist pap., Fortunata
 15 N 21. pobink., Tereza A.
 16 P Gal m., Bertrana
 17 T Marija Marjeta Al. (C)
 18 S Luka evangelist, Cirila
 19 Č Peter Alkantarski sp.
 20 P Irena muč., Maksim
 21 S Uršula in tov. muč.
 22 N 22. pobink., Donat
 23 P Boecij sp., Domicij (C)
 24 T Rafael nadangel
 25 S Krizant in Darija muč.
 26 Č Evarist pap., Rustik
 27 P Frumencij in Venancij
 28 S Simon in Juda ap.
 29 N Kristus Kralj, Narcis
 30 P Saturnin muč., Liberat
 31 T Volbenk šk., Kvintin

ZAPISNIK

- 1 S Vsi svetl (
- 2 Č Spomin vernih duš
- 3 P Silvija dev., Hubert
- 4 S Karel Borom. (Drago)
- 5 N Zahvalna, Elizabeta
- 6 P Lenart šk., Kalinik
- 7 T Ernest opat, Zdenka
- 8 S Evfrozina, Bogomir (
- 9 Č Teodor muč., Beata
- 10 P Andrej Avelinski sp.
- 11 S Martin (Davorin) šk.
- 12 N Renato, Kunibert
- 13 P Stanislav, Brikcij
- 14 T Jozafat šk., Serapijon
- 15 S Lepold sp., Albert V.
- 16 Č Jedert dev., Edmund)
- 17 P Gregor Tourski šk.
- 18 S Odon škof, Milko
- 19 N Elizabeta kr.,
- 20 P Agapij šk., Edmund
- 21 T Darovanje Marije Dev.
- 22 S Cecilija dev. muč.
- 23 Č Klement papež (
- 24 P Hrizogon, Janez od Kr.
- 25 S Katarina Al., Erazem
- 26 N Lenart Portomavriški
- 27 P Virgillj šk., Valerijan
- 28 T Sostan, Gregor III.
- 29 S Saturnin šk., Blaž
- 30 Č Andrej ap., Justina (

Drž. praznik

ZAPISNIK

- 1 P Evazij muč., Edmund
- 2 S Bibijana m., Blanka
- 3 N 1. adv., Francišek Ks.
- 4 P Barbara devica muč.
- 5 T Saba op., Krispin muč.
- 6 S Miklavž škof
- 7 Č Ambrož c. uč., Urban ☸
- 8 P Brezmadežno sp.
- 9 S Peter Furič, Sir škof
- 10 N 2. adv., Melhijad
- 11 P Damaz papež
- 12 T Amalija kr., Aleksander
- 13 S Lucija dev., Otilija
- 14 Č Pompej m., Vojmir
- 15 P Ahil muč., Kristina ☾
- 16 S Adelajda dev., Albina
- 17 N 3. adv., Lazar sp.
- 18 P Gracijan mučenec
- 19 T Anastazij I. p., Fausta
- 20 S Evgenij in Makarij muč.
- 21 Č Tomaž ap., Severin
- 22 P Demetrij muč., Flor ☸
- 23 S Viktorija dev., Vlasta
- 24 N 4. adv., Adam in Eva
- 25 P Božič, Rojstvo Gosp.
- 26 T Štefan prvi mučenik
- 27 S Janez Evangelist ap.
- 28 Č Ned. otročiči, Živko
- 29 P David kr., Tomaž
- 30 S Evgen škof, Liberij ☾
- 31 N Silvester papež

4. kvatre

kvatre

kvatre

ZAPISNIK

† Mons. Ivan Trinko

Iz Trinkovih zvezkov

Letošnji koledar prinaša tri pesmi, ki so ostale v zapuščini našega pesnika. Bile so sicer že tu pa tam natisnjene, a v predelani obliki. Tu so pa takšne kot jih je pesnikovo pero napisalo na listič papirja, ki je ohranjen v enem izmed osmih zvezkov v katerih je ohranjena Trinkova pesniška zapuščina. Zvezke je sam numeriral od I. do IV. Snoček (= snopiček) z naslovom: Janez Trinko, Slovenske pesmice.

Pa še ena misel nas je vodila, da smo te pesmi objavili v prvotni obliki, in sicer ta, da se spozna, kako se je pesnik, osamljen na skrajni meji slovenstva, boril za svoj izraz in slog.

Pesmi je pokojnikova roka napisala na listič v velikosti 9,5 cm x 14 cm, v lepi in jasni pisavi. Na prvi strani je ohranjena »Vstane, bratje...«. V tretji kitici je pesnik najprej zapisal verz »Blagi, prej neznani,« ki ga je potem črtal in nad njim popravil v »Novi, blagodejni...«

Ob desnem robu se je v podolžni smeri podpisal *S t a r i d r v a r* (podčrtal on) s pripombo v cirilici.

Na drugi strani lističa sta zloženi ostali dve. Vse tri so v rokopisu brez naslova.

1.

*Vstane, bratje, vstane!
Evo naše gore
Lepo se zlatijo
V blesku zlate zore.*

*Ptiček 'z grma poje,
Beli dan naznanja
Gora in dolina
Budi se iz spanja.*

*Novi blagodejni
Duh nad nami plava.
V svoje širno krilo
Vse nas kliče Slava!*

*Tepli me nevsmilno,
Jesti ne dajali;
Meni so in tebi
Tujci se smejali!*

*K tebi zdaj se vračam
Da obraz ti mili
Zopet zrem i v tvojem
Se razjokam krili.*

2.

*Zdrava, srčna majka!
Hčerka izgubljena
Tukaj se pred teboj
Mečem na kolena.*

*V tvoje se zatekam
Zaželjeno krilo,
Da bi tuje sile
Enkrat me vbrnilo.*

*Grenke sem po tebi
Solzice točila
Ko me tuja roka
V lance je vklenila!*

3.

*Glej zvenelo lice
Glej roké žuljave,
Strgano obleko
I nogé krvave!*

Trinku v spomin

Trinkov Koledar je za svoje prijatelje in brave natisnil sledečo odo ali napitnico, ki je bila izrečena v počastitev Trinkove devetdesetletnice leta 1953. Zaokrožil jo je gospod »podutanski famošter«. V Beneški Sloveniji je namreč po starem veljala navada, da se je vsa duhovščina po slovenskih farah čutila kot ena družina. Vsi naši dušni pastirji so res bili pravi sobratje. Radi so se obiskovali ob godovih, zbirali se v gosteh ob farnih patronih, ob mašnih jubilejih in, žal, tudi na pogrebih. Ob takih priložnostih si niso samo odkrivali svojih težav in skrbi, marveč so tudi pri kupici počastili drug drugega in si zlagali pesmice v po-

zdrave in boдрilo. Vedno v mili domači govorici.

Najraje so se zbirali pri svojem preroku mons. Trinku, da so čuli njegovo odločno besedo, tolažilo in navodilo, kako služiti Bogu in domovini. Pri njem so se tudi učili književne slovenščine. Sprva je težko šlo — kar kaže tudi priobčena čestitka — pozneje pa vedno bolje.

V pesnitvi mons. Trinku za visoki rojstni dan nazdravlja sobrat njemu kot svojemu vzorniku in učitelju.

Tiha in pristna ljubezen zveni iz nje. Tako jo vzemi k srcu tudi Ti, predragi bralec.

Prečastitemu Monsignjorju IVANU TRINKU **ob njegovi devetdesetletnici**

ODA

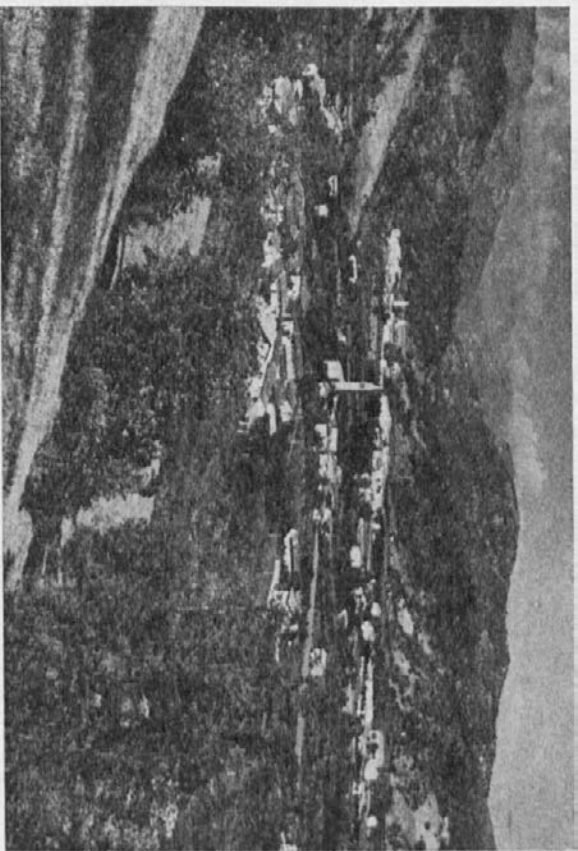
1. *Pred Vami se stavljam
slovensko pojoč
'no pesem napravljam
a šibka m' je moč ...
Književno slovenščino
prav malo poznàm;
učil sem se sam.*

2. *Zatòrej če storim
tud' kako napako,
če težko govòrim,
no, čudno ni tako
in meni ni sram;
jaz krivde ne nosim,
prostitute, Vas prosim.*
3. *Al' kaj mene gani
da pojem takòle
v viži neznani,
učenec brez šole?
Ker Vi ste mi dali
presjajni naš vzor,
gospod profesòr.*
4. *Začeli ste sami
Vi tudi takò,
le z lastmi žuljami
naučili rokò.
Oh narod Vam mora
čestitke podat',
slavni avtodidat!*

5. *Vi mène zbudili*
iz sramnega spanja,
Vi mene nudili
na pot tega znanja.
Če ljubim slovenski,
če kaj ga poznàm,
hvaležen sem Vam.
6. *Prav rad bi še tekel*
kar ravno naprej,
in jaz bi Vam rekel
še mnogo in mars'kej,
al muza mi pravi:
Ne delaj pretvar
sa' s'spraznil slovar ...
7. *Oh, Bog naj Vas živi*
še dolgo na dalje;
oh Bog ljubeznivi
naj hrani Vam zdravlje!
In naši deželi
naj milo novì
le móže kot Vi!

(Terčmun, 27. I. 1953)

Podutanski

Pogled na Brnas in Sempeter Slovenov

NAS JE POZNAL

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Dostikrat beremo in še bolj občutimo, da na nas Slovence v dolinah Tera, Nediže, Bele in drugod kaj radi pozabijo. Tega slabega spomina pa ne pokažejo samo kaki navadni prišleki, ampak tudi na visokih mestih, svetnih in cerkvenih.

Včasih pa ni bilo tako. Odlični možje in visoki cerkveni dostojanstveniki so se pred leti dobro zavedali, da žive tod Slovenci in da je treba po naravni dolžnosti poskrbeti, da dobe nauk v cerkvi in zunaj nje v materinem jeziku.

Za kar pravimo, imamo tudi pisane dokaze.

Pred nami leži droben zvežčič, ki obsega navadne molitve, rožar in poglavitne krščanske resnice v slovenskem jeziku. Izšel je v Vidmu leta 1869; skoraj sto let od tega. Za njegovo izdajo je poskrbel tedanji videmski nadškof mons. Andrej Casasola.

Ta nadškof je prav dobro znal, da žive v njegovi nadškofiji tudi slovenske ovčice. On ni delal tako, kakor kak njegov naslednik, temveč je javno priznal že v uvodu v

omenjenem zvezku, da bivajo v naših krajih Slovenci. Tako naslavlja pozdrav v uvodu:

Dilecto Nobis in Christo Vener. Clero regionis Slavae hujus Archid., salutem in Domino. Po naše: V Kristu priljubljeni nam častiti duhovščini slovenske pokrajine naše nadškofije pozdrav v Gospodu.

Videmski nadškof je pred sto leti pozdravljal duhovščino slovenske pokrajine svoje nadškofije.

Pa ni samo pozdravljal, ampak piše dalje, da je že dolgo želel, da bi predložil »vernikom slovenskega dela nadškofije« krščanski učbenik v domačem jeziku (vernaculo idiomate confectum). Pri njem so sodelovali odlični teologi, ki goje slovenski jezik (praestantissimorum Theologorum Slavam linguam colentium iudicio).

Zato zelo priporoča to slovensko knjižico duhovščini, da jo uporablja in zadosti dolžnosti do njej izročenih duš.

Knjižica je bila po štiridesetih letih še enkrat ponatisnjena.

Zakaj je kolednik to povedal? Zato, da tudi naši slovenski rojaki beró in vedó, da takrat ni nobenemu oblastniku niti na kraj

pameti padlo, da bo država ali dežela v nevarnosti, če tudi Slovenci v naših gorah beró in se uče po slovensko.

Kako se je pa potem dogajalo zelo pogosto, naši stari so sami občutili, mladi morda že pozabili. Tako je bilo, da so marsikje grozili, kot da je greh proti Bogu in postavi, če naš človek moli in govori kot ga je mati naučila.

Taki farizeji naj si vzamejo za vzgled nadškofove besede pred sto leti!

Ugledna družina v Benečiji

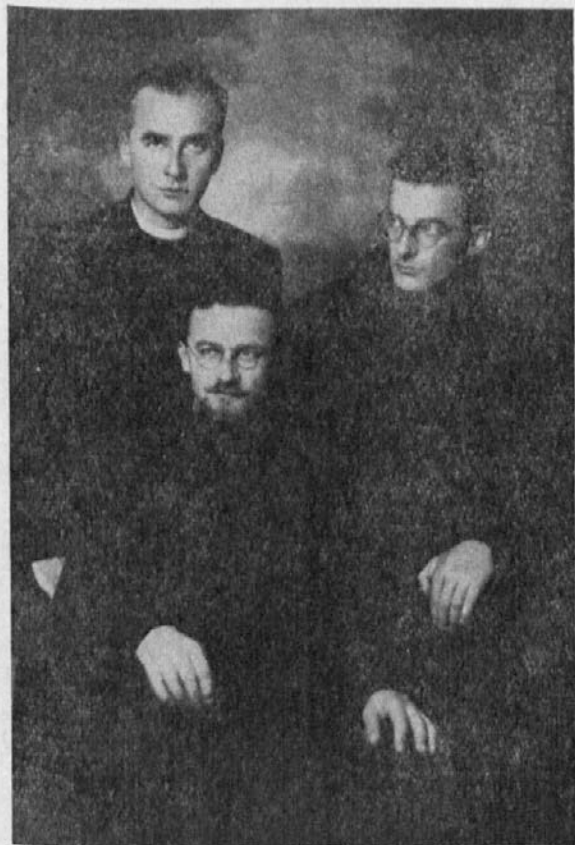
Naša mala domačija je dala že dosti trdnih kmečkih družin, ki so rodile narodu marsikaterega uglednega moža.

Med take smemo po vsej pravici prištevati tudi družino Blazutič, po domače Brontini, iz vasi Onoje, v fari Gornji Brnas pri Trčmunu. Hišni oče Evgen Blazutič izhaja iz rodovine, ki je imela dva znana duhovnika. Ta dva sta Ivan Blazutič (Jurca); kaplanoval je dolga leta v Krminu pri Marijinem svetišču in je ondi umrl, menda leta 1890. Drugi je pa gospod Alojzij (Konščak), dolgoletni dušni pastir v Matajurju. Njegove pridige so hodili poslušat iz daljne okolice. Pokopali so ga pred petintridesetimi leti.

Hišna mati pri Blazutičevih je Marija Karlič iz Rusonove družine, ki domuje v Barcah, v sovodenjski župniji.

Poročila sta se leta 1907 in sta imela devet otrok. Štirje so umrli že v nežni mladosti.

Trije sinovi so se posvetili duhovskemu poklicu. Č. gospod Fortunat župnikuje pri

Trije gospodje iz Blažutičeve družine

Svetem Pavlu v Srednjem nad Idrijo. Slovi kot njegovi predniki za dobrega pridigarja. Drugi, Marko, je bil dolga leta misijonar na Kitajskem; zdaj je vodja misijona v deželi Tajski (nekdaj Siam) v Zadnji Indiji. Najmlajši, č. g. Čiro, je postal doktor cerkvenega prava. Posvetil pa se je obenem tudi cerkveni glasbi in je že znan komponist. Nekaj časa je poučeval glasbo na Gregorijanski univerzi v Rimu. Danes deluje v Grossetu.

Oče in mati Blazutič še živita v svoji gorski vasi. Delo na kmetiji in v koreniti pobožnosti jima sladi stara leta. Pred tremi leti sta v krogu svojih sinov, sorodnikov in duhovnikov praznovala zlato poroko. Čestitke sta prejela tudi od visokih osebnosti.

Letos sta čakala veliko veselje, ker se je iz daljne Indije vrnil na obisk sin misijonar Marko.

V naših krajih je ta edina družina, ki ima tri sinove, ki so za vzgled našim ljudem.

So pa še druge kmečke strehe, pod katerimi je tekla zibelka odličnih duhovnikov, ki so vsaj pri nas doslej bili edini steber Cerkve in ljudstva. Tu imamo družino Špe-

Govor ob odprtem grobu mons. Kjačiča

konja, iz katere sta izšla dva brata duhovnika: č. g. Angel, župnik v Platiščah, in č. g. Alojz, ki je župnik v Italiji.

Pred nekaj leti smo pa imeli še več takih primerov. V družini Kjačič pri Sv. Lenartu sta se rodila mons. Božo, stolni kanonik v Gorici, tih in globok ljubitelj ter podpiratelj svoje domačije; njegov brat č. g. Jožef je pa župnik v Kozici.

Podobna je družina Dorbolò iz Bjač, ki je dala svojemu narodu doktorja Mihaela, profesorja v videmskem semenišču, in č. g. Evgena, kaplana v Prosnidu.

Tu smo našli le par vzglednih in uglednih družin v dokaz, da tudi v naših gorah in grapah raste umen in delaven rod. Obenem pa tudi v vzpodbudo in posnemanje mlajšim!

Lepa si Rezjanska Dolina!

Ovenčana s sjanimi gorami,
prepojena s čistimi vodami,
v lepoti tvoji, si edina,
o draga, mila, hči Kanina!

Tvoj sivi oče, goré velikan,
le tebi, ljuba, je srčno udan,
v jasnem jutru zlat poljub,
v sončnem tonu, tebi vroč snub.
Lepa si rezjanska dolina!

Kadar iz Kanina sneži plaz
vali se, odmeva daleč glas,
kadar, v leti, njegov blisk in grom,
z grozo pretresa vsaki dom.

Umetno okrašena z gozdami,
s temno zelenimi borami,
na viharja sile pozdrave
le tebi milo klanjajo glave.

Ob živo zelenih travnikih,
ob z rožmi posjanih pašnikih,
tvoja sončna mirna planina
je najlepša ti lastnina.

*Domovi tvojih zvestih sinov,
ne hranijo tebi zlatih darov,
duha lepota tu je skrita,
zvestobe ljubežen razvita.*

*Zdrav, krepak, bistroumen tvoj rod,
rod rezjanski, slovenski porod,
v dolini tvoji duh,
Slovenec ne postane gluh.
Lepa si rezjanska dolina!*

Kronika iz naših krajev

Spet je zatonilo leto dni v večnost. Dolgi in kratki so bili tedni in meseci, kakor so pač prinesli tegobe ali veselja tudi v naše kraje.

Marsikaj je tudi v lanskem letu zob časa razjedel po naših grapah in brežinah. Ta in oni, kateremu je kolednik lani ob silvestrovem še stisnil desnico v voščilo, spi spanje pravičnega. Mnoge naše može in žene, starčke in otroke krije rodna zemlja. Trikrat nesrečni pa oni, ki jih je smrt zajela v tujini med delom in pehanjem za svojce.

Pa še dosti drugih sprememb je čakala naša ljuba deželica v lanskem letu. Dajmo, odprimo kroniko leta Gospodovega 1960 in berimo v njej:

Januar

Še predno smo si voščili srečno novo leto se nam je oko zasolžilo, ko smo na zadnji dan leta pokopali v Šlenartu, vrednega Trinkovega imena, monsinjorja Boža Kjačiča. Zbolelo nas je tudi, ker se ni na pokojnikovem grobu oglasila slovenska beseda rajnemu v pozdrav.

Idrijsko dolino pa je pretresla nenadna smrt Ivana Kavčiča, ki ga je zalotila pri sosedu Bernjaku. — V tem mesecu je vse naše višje ležeče vasi zametel debel sneg. Učaja je bila popolnoma odrezana od sveta. Moralo je priti vojaštvo na pomoč, da je odprlo gaz do zgubljene vasi. Bolnike so celo iz Trčmuna morali na ramenih prenašati v dolino, da so mogli v bolnico. Ceste so naša žalost. Iz Črnega vrha morajo vaščani vsaka dva meseca napraviti 18 kilometrov dolgo pot, da nesejo plačat davke od skopih pridelkov. Skopa je tudi naša živinoreja. Ob novem letu so v Reziji popisali živino in so ugotovili, da redi 3.500 ljudi komaj 38 prašičev in 445 krav. Pa bi človek menil, da ob trdih razmerah naši ljudje shirajo. Nikakor ne, saj sta prav po novem letu dosegla vdova Špekonja iz Črnega vrha 98 let, naš stari znanec Jože Jušič pa kar 104 leta.

Februar

Kakšne so razmere pri nas je strahovito odkril pretresljivi zločin v Mažerolah, kjer so našli domačinko Pierino Cassino križano na drevesu. Gotovo časopisje se je zaletavalo v vse slovensko-beneško ljudstvo, češ, glejte jih barbare! Mi pa pravimo, da če je

Pri starodavni fari sv. Lenarta

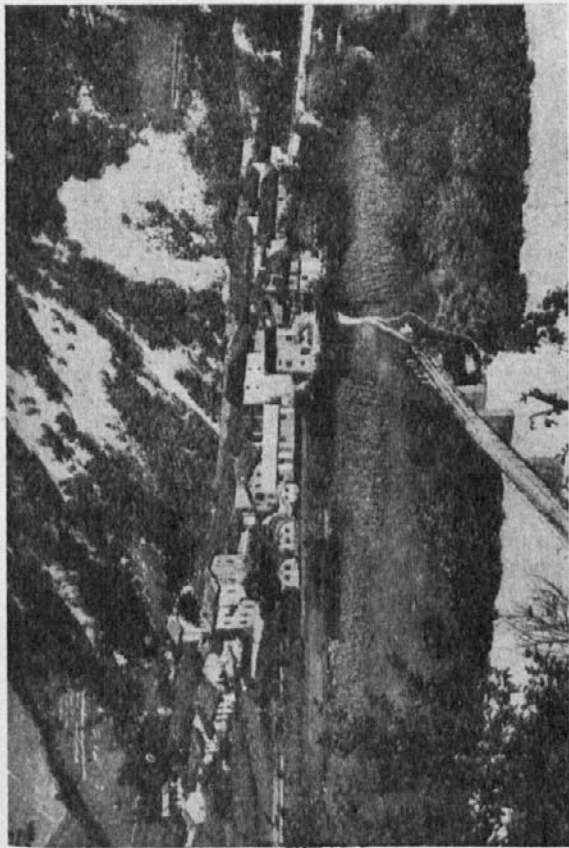
en Italijan slab, še niso vsi; isto velja tudi za nas! Drugo pa je, da se poklicane oblasti same ne potrudijo, da bi našemu ljudstvu gospodarsko in kulturno pomagale. K zločinu pa še pripomnimo, da je mož umorjenke, ki je kriv zločina, prejel pred božičem zaslužen kazni — dosmrtno ječo. — Ta mesec so naši možje iz Terske in Karnahške doline pokazali na zborovanju v Čenti, da se zavedajo resnice, da je v skupnosti moč. Zastopniki 8000 prebivalcev obeh dolin so se namenili ustanoviti skupno zastopstvo za vse. Bog daj, da bi res prišlo do sloge! — Iz Ažle je prišla žalostna novica, da je umrla vzorna družinska mati Ida Marinič, ki je vrlo vzgojila hčerko in sina v domačem duhu. — Kmalu za mamo sta siroti zgubili še očeta Romilda Mariniča, ki je umrl na posledicah bolezni, dobljene v nemških taboriščih. — Še ena nesreča nas je pretresla v družini Koredič iz Klenja. Ko so doma klali in pripravili kotel vrele vode, je po nesreči padel v kotel dveletni fantek, ki se je opeknel do smrti. — Proti koncu meseca so se tudi v Fojdi zbrali občinski možje in ustanovili Konzorcij za poljske poti. Saj je ta občina pretrpela 16 milijonov škode na cestah zaradi poplav. Koliko jo je pa na zemljiščih! Če si sami ne bomo po-

magali, ne bo nič! — Naše prošnje so le uspele, da je država dodelila skoro štiri milijone lir za popravo cest in pogozdovanje gorskega sveta v Tipani.

Marec

Kako je v zapuščeni Učiji, je kronist že zapisal. Čez zimo so bili odrezani tam od sveta. Šele v začetku meseca se je s pomočjo financarjev prebil skozi zamete g. župnik do Vidma, da je sporočil pokrajinskemu predsedniku Candoliniju, kakšno je stanje v Učiji. Primanjkovalo je hrane, pa tudi zdravil, ker je razsajala gripa in je bilo več smrtnih slučajev. — Iz Gorenje Černeje je bil doma 47-letni Vižjo Vidmar, ki je v Pontebi umrl za srčno kapjo. — Kako nas tepe tužina je razkrila žalostna smrt Rina Zanetija iz Sv. Jurija. Prišel je iz Luksemburga domov za praznike; ko bi se pa moral vrniti nazaj, se je iz žalosti vrgel v 25 metrov globok prepad. — V tem mesecu smo zvedeli, da je v februarju smrt hudo kosila okoli Špetra Slovenov; kar tri nove grobove so skopali na pokopališču v Jeroniščih: za 36-letnega Ivana Obalo, za 80-letnega Jožefa Trušnjaka in za 84-letnega Andreja Garjupa iz Škrutovega. V Črnem Vrhu pa je šla po

plačilo na oni svet 98-letna Marija Cenčič vd. Špekonja. Pokojnica je bila najstarejša ženska Nadiške doline. Imela je 11 otrok, med vnuki pa tri duhovnike. Dva sta župnika v domačiji, tretji se pa nahaja v Forliju. — Pa tudi poveselili smo se, ko je bila »velika ohcet« pri Tomazetičevih v Špetru, kjer sta se isti dan poročila sin Rinaldo in sestra Pija. — Naša vas Čenta slovi po svoji prirodni lepoti. Poleti prihaja k nam precej letoviščarjev, pa bi jih bilo še več, če bi ne imeli takih cest, da se dva voza ne moreta ogniti. Vaščani so si morali sami popraviti pota in celo električno so si napeljali — na lastne stroške. Namesto cest, ustanavljajo raje lovišča za fazane, ki nam bodo še tistih par grozdov, ki jih imamo, pozobali. — Prišla pa je vendarle vsaj malce vesela novica, da je kmetijsko nadzorništvo v Vidmu izdelalo načrt za razvoj kokošjereje v hribovskih vaseh. To je že koristno, a s samimi kokošmi ne bo dovolj kruha, zlasti ker prihajajo iz tujine glasovi, da bodo dosti rudnikov opustili. Dosti naših bo celo v tujini brez kruha. Pa še bodo morali v svet, kakor jih je odraščalo že na stotine. Kako umirajo naše doline je vzgled Dogna, kjer zijajo v vasi Gran Colle v popotnika gole, prazne hiše; v vasi Pleziche je še sa-

Pri Stupíci — Tu smo že na meji

mo sedem starih ljudi. Slovenci so od tam že zginili. V Rezijanski dolini je nekoliko boljše. Posebno Ravenca postaja bolj gospodarska. Stranske vasi Osojane, Stolbica, Korita, Liščaci in druge pa kažejo tudi gola rebra. — Da pa ne bomo vse zvrčali samo na pokrajinske oblasti, moramo povedati, da marsikje, na primer v Tipani, tudi občinski upravitelji kažejo malo skrbi za vas. Tu je pokopališče popolnoma zanemarjeno. Učiteljica je s šolsko deco poskrbela, da so na grobove postavili vsaj lesene križe.

April

Spet moramo zabeležiti par smrtnih slučajev. V Gornjem Tarbiju si je vzel življenje 46-letni Alojz Tomažič. Kopal je v belgijskih rudnikih; tam je zbolel za neozdravljivo silikozo in je obupal. Bog naj ga milo sodi! Nesrečno smrt je storil tudi upokojeni rudar Angel Zussin iz občine Tipana. Prijela ga je slabost in je zdrknil v potok. — Ker smo že v Tipani, zapišimo še, da so v štirih naših vaseh napeljali telefon. Krnahta, Debelež in Brezje še čakajo. — V Št. Lenartu je pa občinski odbor sklenil, da bo v jeseni odprl strokovno šolo. Sklep nas veseli, čeprav ne bodo naši otroci niti

v tej šoli slišali nič slovenskega. — Krenimo še malo pod Matajur; prav za vasjo so začeli pogozdovati gola rebra. Gozdna uprava namerava zasaditi okoli 20.000 borovcev in smrek tudi po obronkih tipanske soseske. — Prapotno in dolina Idrije je tudi zane-marjena. Občinska uprava je prav ta mesec prispevala za popravo ceste na Staro goro, kjer so začeli graditi veliko romarsko pre-nočišče. Zato bi bilo umestno, če bi tudi ce-sto ob Idriji uredili, kajti tudi tod bi se razvil romarski in turistični promet na Sta-ro goro. — Velikonočni prazniki so za na-mi. Naši ljudje, ki imajo svojce v Kanadi, so bili prijetno presenečeni, ko je Ente Friu-li nel mondo predvajala v Vidmu dokumen-tarni film iz življenja izseljencev v Kanadi. Marsikdo tudi naših se je zasolzil, ko je ugledal ljube obraze svojcev na platnu, mor-da po dolgih letih.

Maj

V začetku meseca smo zvedeli, da je vlada nakazala videmski pokrajini 360 mi-lijonov lir za razna dela. Čedajski okraj bo prejel 18 milijonov, Podbonesec pet. U-panje je, da se bo zlasti tu izboljšala živi-noreja, ki se je začela v Črnem vrhu na za-

družni podlagi. — Postavili so se pa v Tavorjani, kjer so si zgradili nove zadružne prostore, ki so v čast njih vasi. — Iz zaselkov pod Kolovratom pa prihajajo žalostne pritožbe. Tam je 15 zaselkov. Če hočejo kam telefonirati, se morajo vzdigniti na dobro uro oddaljeni Pačuh. Manjka celo pitna voda, gorska rebra pa kažejo same goline. — Nekoliko se je spremenilo življenje v Sovodnjah odkar so odprli poletna obmejna prehoda v Polavi in v Čeplatiščih. Obmejni promet je tudi gospodarsko potreben. Seveda, občinski poglavarji v svoji politični ozkosrčnosti tega ne vejo. — Iz Podbonesca, pravzaprav iz Dolenjega Ronca se pritožujejo, da ne gre prav z novo mlekarno, ki so jo lansko leto zgradili. Dolgovi jo pritisakajo k tlom, sosednje vasi pa še ne razumejo, da bi bilo bolje imeti večje osrednje mlekarne, kot pa v vsaki vasici packati mleko po starem. — Kmalu bi pozabili, da so v Krnahti že dozidali cerkev. Za pokritje strehe so na farni praznik priredili srečolov. Novi zvonovi pa še niso zvonili vaščanu Valentinu Tomažinu, ki je umrl za srčno kapjo. — V Šempetru se je ponesrečil Ivan Manič iz Ažle. — V Zapotoku pri Podbonescu so pa otroci našli po enem tednu v gozdu truplo 53-letnega Emila Kodrmaca, V sla-

bosti je udaril z lobanjo ob kamen in je v osamelosti umrl. — Zadnje dni maja se je iz Topolova poslovil č. g. župnik Marij Černe, ki je 19 let skrbel za naš duhovni in gmotni blagor. Župnišče je bil kraj, kamor so se domačini zatekali v vseh stiskah. Gospod župnik je tudi v cerkvi pridigal vedno v jeziku vernikov in se ni bal ovir. Zdaj je odšel v Laze za vrednega naslednika rajnega župnika Cuffola, nepozabnega spomina.

Junij

V poletju smo imeli več hudih nalivov. Posebno potok Aborna rad preplavlja bregove, zato so začeli ob njem graditi nasip. — Iz Matajurja so sporočili, da je umrl poštenjak in delaven mož Valentin Gošnjak, ki je učakal 80 let. Bil je invalid že od prve svetovne vojne. V Črnem vrhu smo pa pokopali kar tri sosede Antona Cenčiča, starega 73 let, Antonijo Cenčič in Marijo Lavrenčič. V občini Srednje so se pa iste dni rodili kar trije krepki fantiči. — Ta mesec se je nad vso okolico pod Kolovratom razdivjala huda ura. Potoka Kozica in Erbeč sta odnašala zemljo in pridelke. Občina Dreka je bila za nekaj časa odrezana od sveta.

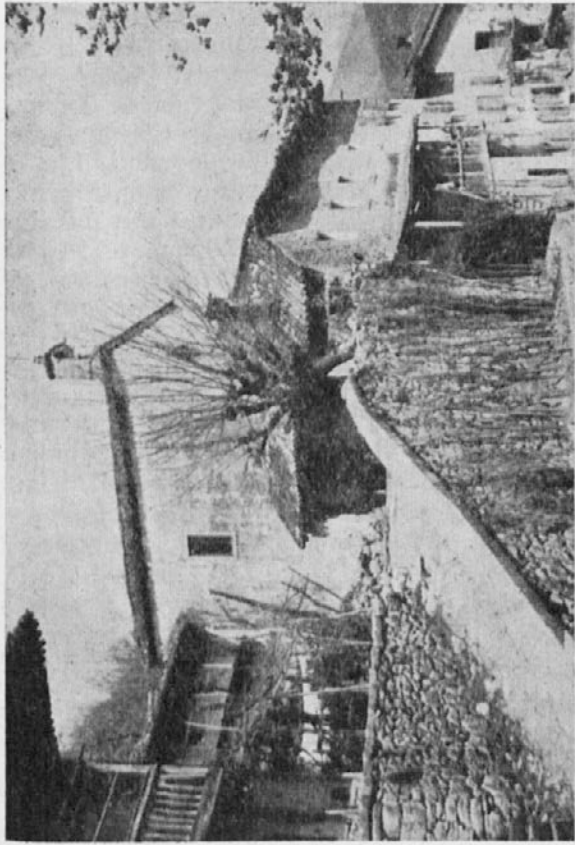
V vasi Krasu je treščilo v senik gospodarja Evgena Gorjupa. Zgorel je do tal. K sreči se je rešila živina in ljudje. —

26. junija so vsi zavedni Beneški Slovenci obhajali spomin 6. obletnice smrti največjega sina naše domačije, mons. Ivana Trinka. V Trčmunu čakajo njegovi telesni ostanki vstajenja, njegov duh pa vedno plava nad nami! —

Kaj se je pa zgodilo v Porčinjju? Ljudstvo se je naveličalo vednih obljub, cest ni, zaslužka ni, potrpljenje je prekipelo čez rob. Ko so prišle v vas davčne pozivnice, so jih kmetje zbrali in odnesli videmskemu prefektu. Rekli so mu, da davkov ne bodo plačevali, če tudi oblast ne bo zanje nič skrbela. Kdo bi jim zameril? Oblasti bi se pa že vendar enkrat morale tudi za nas zginiti! — V Čepletiščih smo pa imeli žalosten pogreb. Iz Nemčije so prepeljali truplo 22-letnega mladeniča Antona Martiniča. V Westfaliji, kamor je komaj dva meseca pred smrtjo šel iskat delo, je žalostno utonil.

Julij

Silikoza, silikoza, ta je tista bolezen, ki pobiva naše može in fante v tujih premo-govnikih in rudnikih. Na županstvo v Dreki

Značilna slovensko-beneška vas Škrutovo — Zgoraj cerkva sv. Jošta

so sporočili iz Belgije, da je zahrbtna bolezen ugrabila 56-letnega Antona Guša iz Zavrta. — Videmski prefekt dr. Vecchi je v začetku meseca obiskal naše občine Tipano, Tavorjano in Brdo. Občinarji so mu potožili svoje slabo stanje in povedali, kje in kako bi morala država podpreti naše kraje. Prefekt je marsikaj obljubil. Zato čakamo kakor na dež, ki ga marsikje ni. — V Podbonescu so na občinski seji sklenili ustanoviti tedenske sejme. Našo najbolj pasivno občino v videmski pokrajini bi semenj močno podprl, ker bi prihajali kupovat k nam tudi sosedge z onkraj meje. Od Bovca in Kobarida imajo le pet kilometrov ceste, do Čedadu jih je pa petnajst. Sliši se pa, da se upira čedajski župan, da bi Čedad ne zgubil slovenskih sejmarjev. — Porok pri nas ni bogvekaj. Le v Štpetru sta se vzela Ivan Leban in Marija Skočir; oba sta se pri nas naselila in jima želimo dosti sreče in dobrega med nami. — Turistična zveza se je to poletje tudi začela zanimati za naše kraje. Izročila je nagrade za izboljšanje gostinskih obratov. Odlikovanih je bilo tudi sedem naših domačih gostilničarjev. — V Šetlenartski dolini je pa spet treskalo in grmelo in še toča se je vsula nad

Kravarje in Dolenjane. V tri hiše je tudi strela udarila. K sreči da ni bilo človeških žrtev.

Avgust

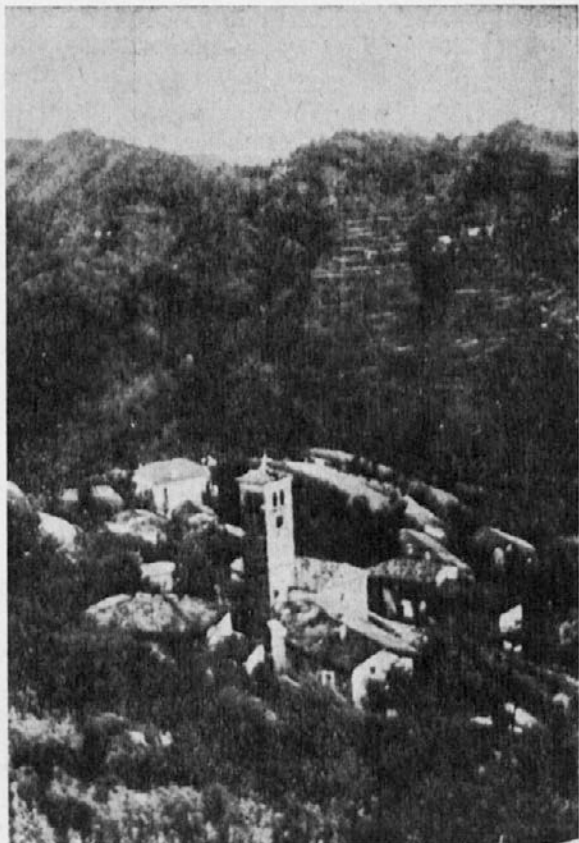
V začetku te poletne vročine jo je kolednik mahnil v Čedad, kjer se je ob treh dneh festivala zbralo neverjetno mladega sveta tudi iz naših vasi, kolikor ga pač še je. Ob velikem šmarnu smo pa šli v Brnas na veliko versko slavlje in birmovanje. Podobno slavlje so na Rožnico obhajali v Dreki. Segli smo v roke tudi mnogim našim izseljencem, ki so za ta praznik prišli domov na obisk. Tudi sosedje in znanci z onkraj meje so prišli v gosti in lepa domača pesem je dolgo v noč odmevala po naših doleh. — Seveda, v veselje kane tudi kaplja pelina. V Mannheimu na Nemškem je zločinec iz pohlepa po denarju ubil našega domačina Petra Kordermaca iz Zapotoka. Mož je dolgo garal in hranil denar, da bi pomagal družini. Brezvestna roka pa mu je vzela denar in življenje. Smrt je pretresla celo Nemce, ki so v Mannheimu priredili javno zbirko za pomoč vdovi. — V Viskorši so dan pred Rožnico zagrebli 80 letno Marijano Sinico. — V tej vasi si domačini znajo pomagati. Zgradili so

si sodoben zadružni hlev za 50 krav in 15 junic. Pasma bodo kupili v Švici. Država je obljubila, da bo prispevala polovico. Tudi otroški vrtec bodo zgradili. Le cest nočejo širiti. — V dobro moramo tudi zapisati, da je država dala en milijon in en četrť za pogozdovanje Kolovrata, okolice Pačuja in Klobučarjev. — Naši ljudje se znajo tudi v tužini postaviti. Za vzgled je Ivan Costaperaria, ki je kot 19 leten fant šel v Kanado, kjer se je s pridnostjo dokopal do velikega tovarnarja, ki zaposluje 700 delavcev. Po 46 letih je prišel na obisk v rodno vas. — Nekateri pa preganja trpko življenje, kot 51 letnega Adolfa Trušnjaka, ki je do smrti živel kot vojni invalid brez pokojnine. Pokopali smo ga konec meseca v Trušnjah.

September

Letos je že parkrat ljudska nezadovoljnost prikipela do vrha. Tako tudi v Brjerjah v Karnahski dolini, in sicer zastran šole. Najprej so otroci imeli pouk v kleti neke gostilne; potem je oblast zgradila neko poslopje vse v vlagi in vodi, da so vsi otroci oboleli. Zato so se matere zbrale pred šolo in protestirale, da ne bodo otrok pošiljale k pouku, če se šola ne popravi. Prav

imajo! — V Št. Lenartu je pa občinski svet zagrozil, da odstopi, če ne odstavijo občinskega tajnika, s katerim so občinarji nezadovoljni. — Spet so pripeljali iz Nemčije mrtvega domačina Lojzeta Di Lenardo, po domače Kole. Izselsil se je pred par meseci iz Brda v Terski dolini. Zadela ga je srčna kap, prav ko je bil na zdravniškem pregledu. — Prav tako žalostna novica je zadela Pecovo družino v Podbrdu v Terski dolini. Oče Jožef Kosič je v aprilu odšel na delo v Nemčijo. Od napornega dela je obolel in se je vračal domov. V vlaku pri Beljaku ga je zadela srčna kap. — To poletje je čez naše obmejne prehode prišlo zelo veliko ljudi. Samo čez Stupico je pripotovalo ali odpotovalo okoli 13.500 tujih državljanov, naših pa okoli 6000 sem in tja. Promet se razvija in prinaša dobička ter soglasja med obmejnimi prebivalstvom. — Letošnja sadna letina je dobro obrodila, posebno hruške napolenke in kongusi; pa kaj, ko je bila cena komaj 15 do 20 lir za kilogram. Pred leti smo po naših krajih nabrali tudi po 5 tisoč stotov hrušk, enako jabolk in še več breskev. Sadjereja bi se še dvignila, če bi tudi cene bile poštene. Kostanj pobira rja, drugo sadje nima cene. Pa še zlikovci nastopajo, ki so malo pred trgatvijo v Klenju porezali trte

Vasica Gorenji Brnas

gospodarju Venutiju. V Roncu so se pa ob koncu meseca veselili. Imeli so praznik breškev, ki tam zelo slovijo po okusu in debelosti. Nekatere so imele po pol kilograma. Tujci, katerih je prišlo vse polno celo iz Trsta, so jih plačevali po sto lir. — V Nemah so začeli graditi šolo, ki bo zelo velika. Stala bo 54 milijonov lir. Kdaj bo pa v njej tudi pouk v materinščini, se sprašujemo. — V 22 metrov globokem prepadu na strmem pobočju Matajurja so našli lovci že v začetku junija človeški okostnjak. Zdaj se je šele pojasnilo, da je bil ta stari pastir Jože Seval, ki je nesrečno zdrknil v globel. — Ne-prestane pritožbe zaradi slabih cest so vendar zbudile tudi oblast. Ministrstvo je nakazalo več milijonov lir za njih popravo v Čenèboli in iz Kobilce v Podgoro.

Oktober

Maline je pretresla nesrečna smrt 62-letnega gospoda župnika Lina Kusiča. Vračal se je na motorju iz Vidma, a je tako padel na slabi cesti, da si je prebil lobanjo. Doma je bil iz Sedigle pri Čenti, kjer smo ga tudi pokopali. — V Klenju pri Ažli so slovesno pritrkavali, ko je Jožef Jusič obhajal 105. rojstni dan, zdrav in krepak. Menda

je oča Jože najstarejši Slovenec. Italijanski listi pišejo, da je menda najstarejši italijanski državljan. Imel je osem sinov, osemnajst vnukov in rajdo pravnukov. Ko so ga vprašali, kako je učakal tako Noetovo starost, je smehljaje pokazal proti nebu: »Tam gor so name pozabili in me nečejo medse.« Živela taka stara korenina! — V Lazah so se zbrali skoro vsi slovenski duhovniki ob prvi obletnici smrti k maši zadušnici za pokojnim sobratom č. g. Kufolom. Še vedno živi v spominu vseh! — Dejali smo že, da se nas je vlada začela spominjati pred volitvami z nakazili za razna javna dela, tako v Podbonescu, Sovodnjah in Porčinju. Na naše zakotne doline so pa spet postali pozorni tudi znanstveniki. V dolino Rezije je ta mesec prišla skupina jezikoslovcev iz Avstrije. Posneli so na magnetofon naše narčje in ljudske popevke.

November

Že pred tem mesecem so začeli prihajati v naše vasi agitatorji raznih strank. Kar šest se jih je pulilo za naše glasove. Po naših oddaljenih vaseh so nastopale liste krščanskih demokratov, socialistov in ponekod tudi tretja lista, kjer je bil vrinjen kak do-

mačin. Pri volitvah 6. novembra se je izkazalo, da so naši ljudje prav radi dali zaupanje domačim možem. *Čas bi bil, da bi se enkrat vsi Beneški Slovenci enotno postavili z glasovnico v roki za svoje skupne pravice!* Domači ljudje na upravná mesta, pa ne bo treba kronistu beležiti o neumevanju s strani nedomačinov za naše težke razmere. Tako je! O volitvah še eno: v Čampejih pri Fojdi oblastniki že dobršen čas odlašajo popravo hudournikov. V znak protesta so vsi volivci vrnili prefektu volilne izkaznice in mu sporočili, da se ne bodo udeležili volitev, če se oblast ne bo pobrigala za vaščane. — November je res mesec mrtvih. Po naših krajih je bela znanka obiskala več družin. Smrtno se je ponesrečil 40-letni domačin Jožef Durjavič. Na motorju se je peljal v Čedad k zdravniku, a je v bližini Šenčurja zgubil ravnotežje in treščil z glavo na asfalt. V Dreki pod Kolo vratom je Rutarjev sin Roman napeljeval električni tok. Pri delu ga je elektrika ubila. Pri Nemah sta trčili dve motorni vozili. Pri nesreči sta zgubila življenje mladeniča Gervasutti in Mihelica iz Tipane. Še ni konec: v Prapotnem je fant Peter Preparias pripravljál rakete za obrambo proti

toči. Po neprevidnosti se je ena vžgala in je mladeniča raznesla na vse kose. Na vse te sveže grobove prižgimo tudi mi eno lučko v spomin!

December

Leto gre h kraju. Kronistovi zapiski za prejšnje leto so tudi že pri koncu. Volitve so tudi že za nami. V Tipani so občinarji zadovoljni, ker so izvolili na manjšinski listi tudi domačina Teodoldija Vojmirja, ki uživa med ljudmi dosti zaupanja. Tudi po nekaterih drugih vaseh nas bodo zastopali domačini, ki naše težave bolje poznajo kot privandranci. — Naše družine, čeprav s težkimi žrtvami, šolajo precej dijakov. Pa tudi pridni so nekateri. Dokaz za to so štipendije, podeljene od Zveze industrijcev iz Vidma. Nakazala je podpore po 20.000 lir za najboljše dijake strokovnih šol. Prejeli so jih tudi štirje slovenski dijaki iz Podbonesca in dva naša iz Št. Lenarta. — V Črnem vrhu pravijo, da bi morale biti vsaj vsako leto občinske volitve, ker samo tedaj kane kak milijonček za potrebne poprave. Dobili so tri milijone lir za popravo cest, a te še zdaleč ne zadostujejo. Občinarji se bodo morali pač navaditi čakati do drugih volitev.

Proti koncu decembra je že šlo, ko smo zvedeli, da Bledičeve mame več ni. Ta je bila 82 letna Irena Bledič rojena Terlikar iz Gornje Mjerse. Po vojni je živela na Jesenicah. Še en grob se je odprl v Krnahti. Bolezen, še več pa 76 let trpljenja je vzelo Ano Čebokli. — Ob koncu leta so začeli novi možje sprejemati v roke občinske uprave. Upajmo, da bodo znali kaj bolje voziti kot stari. — Še marsikateri dogodek, vesel in žalosten, bi moral kolednikov kronist zapisati v bukve. Bi šlo pa preveč na dolgo in bi drugi ljudje menili, da se hočemo z našim življenjem preveč bahati. Zato odložimo pero in naj počaka, da bomo h letu osorèj imeli pisati kaj boljših novic od Stupice do Mernika.

Moja trpkost

*V zvezdnati noči sem segel z rokama
prepričan, da bodem utrinek vlovil,
ki prošnjo mi usliši, da to bi doživel,
za kar se moj oče je vedno boril.*

*Da nihče bi branil mi matere slóvo,
nikdo me ne žalil, ker tu se rodil;
nobeden bi mene sovražno pogledal,
ko morda me srečal, z menoj govoril.*

*Zgorel je utrinek — ga nisem prestregel,
spoznal sem, da sánjar bom vedno ostal,
ker ta moja želja mesó ni postala,
če usode ne obrne nebeški vladar.*

Tugomir

V ogledalu sedanjih dni

Prebiralí ste v letošnjem koledarju marsikaj iz davne in bližnje preteklosti o zemlji in ljudeh iz naših krajev.

Svoje dni se je materinščina dosti bolj cenila in ljubila kot danes. Težko je reči, kje leži krivda. Gotovo, da v prvi vrsti na tujem pritisku, posebno od leta 1920 dalje. Krivda, da zamira narodni duh in se zgublja ljuba domača govorica, zadene pa tudi prenekaterega našega rojaka, ki iz koristolovstva in grde sebičnosti meče v blato svoje narodne in jezikovne svetinje.

Domača govorica je vedno našla varno zatočišče pod domačim krovom in pa v cerkvi. Na teh dveh krajih je naš človek še vedno govoril in molil v maternem jeziku.

Danes pa je slovenska molitev, pridiga in petje pregnano iz marsikaterega božjega hrama. Zaradi ugotovitve in resnice naj naštejemo kraje, kjer se še pridiga v slovenščini in še naš trpin lahko na glas moli v svojem jeziku. Ti kraji so: *Kravar, Srednje, Drenkija, Trbij, Topolovo, Matajur, Štoblank, Oblica. Deloma tudi v Lazah in Šentlenartu.*

Samo moli se slovenski še v *Gorenji vasi, Lijesah in Črnem vrhu*.

V Terski dolini oznanjajo božjo besedo vernikom v njih jeziku še dušni pastirji v *Platiščih, v Viskorši in nekaj v Prosnidu*.

Kaj pa je po drugih farah in vaseh, kjer tudi prebivajo naši rojaki?

Tam je tudi iz cerkva pregnana naša materina beseda. To je žalostno dejstvo in prebridka slika današnjega stanja!

*

Druga žalostna podoba se razgrne pred očmi, če se spomnimo na izseljevanje naših rojakov iz domačije v tuji svet. Kako usiha naše narodno telo zaradi odtoka naše mlade krvi, o tem vprašanju se je že mnogokrat pisalo in razglabljalo. Zato bodi na teh straneh dovolj, če navedemo samo par števil. Računa se, da šteje naša domačija okrog 32.000 prebivalcev. Od tega števila je razkropljenih po svetu s trebuhom za kruhom približno 10.800 naših ljudi. To se pravi ena tretjina rodu; in to so najbolj čvrsti in zdravi. Mladine v najbolj krepkih letih, to je med 16 in 21 leti, je po svetu okoli 4200.

Te številke dajo misliti. Koliko delovnih moči je odtegnjenih rodni grudi! Zemlja

po naših bregeh, izsušena in opuščena, vpije in kliče roke, da bi jo prekopavale in posejale. Pa jih ni, ker jih je revščina pregnala z doma v svet tujcem kopat zaklade in bogastva. Koliko se jih vrne domov bolnih na silikozi, umirat pod razpadajoče družinske strehe; koliko jih pa že sama tujina potegne v prezgodnji grob!

Preganjanje našega jezika in izseljenišstvo se nam kot dva spačena obraza režita iz zrcala naših dni.

Z domače gredice

Tri gorjani gredo u Čedad

Tri gorjani so se napravili neko jutro u Čedad. Po poti so se hvalili, de kako znajo po taljansko govoriti.

Parvi je jau: »Jaz znam reič: „noi tre“.«

Drugi je jau: »Jaz znam reič: „per i soldi“.«

Tretji je jau: »Avete ragione.«

Ko prideju že blizu Čedada, so zagledali na poti moža martvega u mlaki karvi. Ker niso vedeli ne ki ne koga, so molče buljili u njega.

Pride tod mimo karabinjer. »Chi l'ha ucciso?» reče ježno.

»Noi tre,« odgovori parvi. — »Perchè?» upraša karabinjer.

»Per i soldi,« odgovori drugi. — »Adesso vi porto in prigione,« zauveče karabinjer.

»Avete ragione,« odgovori tretji gorjan.

Kako je voglar zlodja nabrisal

Je živel nekoč en voglar ubogi, pa zelo prebrisan, tako da vsi, ki so ga poznali, so govorili: »Jih zna več ko zlodej.«

Zlodju to ni bilo všeč, zato je en dan prišel k njemu, da se z njim zmeri.

Peklenščak je obljubu voglarju žakel zlatih denarju, ako voglar varže kamen u luht bolj visoko kakor on. Parvi varže kamen zlodej. Tako se je zagnal, da kamen štiri ure je šel po luhtu, prej ko je spet prišel na zemljo.

Voglar k sreči si je bil preskarbel škurjana (škrjanca), ne da bi se zlodej zmislil. Vargel je torej škurjana, ki seveda ni več prišel na zemljo.

Na zadnjo, zlodej je moral spoznati, da voglar jih zna več kakor sam in dat mu je moral obljubljen žaki denarjev.

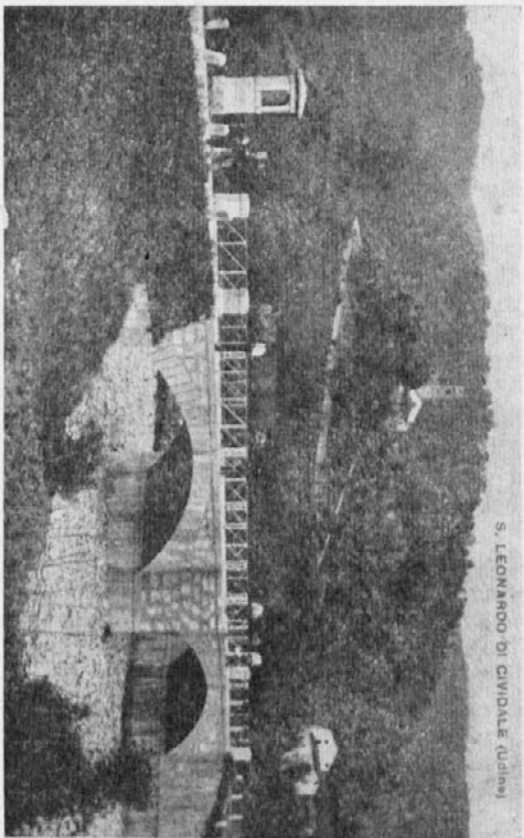
Mož in žena

U neki hiši je živela strupena žena. Zmemrom je nesrečnega moža kregala. Ankrat, ko mož je prišel truden od dela, namesto da bi vdobil večerjo pripravljeno, je naletel na ženo še bolj razkačeno ko po navadi.

Jezen je zagrabil ženo in jo zagatil u žaki; potem je zadel žaki in ga nesel na vesok breg, da ga potoči po starmini in tako se reši neumne babe. Žena po vsi poti ga je prosila, da naj ji odpusti, da za naprej ga ne bo več dražila. Pa ni nič pomalo. Toliko pač je pomalo, da mož, ko je prišel na varh brega, ji je dal pet minut časa za se spokoriti; on pa, češ da ima neke potrebe, je šel za neke meje. Žena ni izgubila časa: k sreči je imela nožič u žepu fjertuga; s tem je žaki prerjezala, zljezla ven in žaki s kameni napolnila.

»Zdaj pa pripravise, ker je prišla tvoja ura,« reče mož, ko se povarne. Brez drugega odloka prime za žaki in ga potoči po starmini. Kamenje u žakju je ropotalo in škripalo. Mož je mislil, da je žena, ki arjuje, zato ji je odvargel: »Le ueči, le ueči, saj si vajena.«

S. LEONARDO DI CIVIDALE (UDINE)

Slilka iz Šent Lenarta

Kako neki sindak

iz pakla, vic je prišel do nebes

Umaru je neki sindak, njegova duša odvezana od teles in vseh zemskih opravil, je morala se predstaviti božji sodbi. Prišla je do vrat svetih nebes in prosila je za vstop. Sveti Petar jo je zadržal, nič ni nucalo praviti, da je sindak; treba je blo jo obsoditi in poslati, kamar se je zaslužila. Pravični Sodnik jo je dobil previč z greham zadolženo in je dal ukuaz Petru: naj jo spodi v paku. V paklo, res ni dobila parvega prestora, kakor na komune, ampak vsedno je bil pripravljen za njo en strašni kraj pri peklenstem ognišču. Za nekaj dni potem Gospod Bog se je pomislil, kjer je spoznal, da tisti sindak ni bil tako veliki grešnik; res je imel tisto smolo v glavi: kadar umazanim možem ku na sveto Trojico, da se je pustil vjeti za en kozarc vina, ku podgana na en košček sira in tako naprej.

Zato milostlivi Bog je velil angela, naj gre obiskati sindaka u paku in naj mu natančno izroči, kako se notre ima.

Angel je z naglico dopolnil božjo voljo in poročil Bogu, da sindaku je prou. »Čudni

odgovor,« je rekel Gospod Bog. »Kako je to, da duša tistega sindaka pravi tako? Teci spet do nje, odpeljaj jo iz pakla, in spravjo v vica!« Ukvaženo in dovaršeno. Duša gospoda sindaka nenedoma se je znajdla v vicah. Vse dušice iz vic so se začudile, kadar ta nova je stopila med nje. Edne od njih so jo zapoznale in so se lepo spomenile na krivice, ki gospod sindak jim je izvršil, kadar skupaj so bli na zemlji in on je bil gospodar komuna. Sindak v vicah ni imel te narbol finega prestora, ne poltrone, kakor na komune, pa je šlo in moral je biti zadovoljen.

Za nekaj časa potem, Gospod Bog se je še enkrat zmislil na sindaka in poročil angelu, naj ga gre obiskat in naj mu izroči, kako se znajde v novi hiši. Na obisk angela, je iz ust pekoče duše prišel le navadni odgovor: »Prou.« Nebeški vladar se kar začude, kadar sliši od angela, da sindaku je vedno: »Prou« — in da novo povelje, naj gre po tisto dušo in naj jo pripelje do nebes, kjer hoče jo osebno zaslišati.

Sindakova duša se je znajdla pred obličjem božjem. Vse duše nebeške so se parbližale za biti prisotne na odgovore.

Gospod Bog je hotel natanko izvediti, zakaj leta duša odgovarja vedno: »Prou«.

In sindak začne praviti: Jaz sem bil za sindaka v Beneciji in tam sem se navadu mojim oblastem odgovarjati vedno: Prou! Tako sem odgovarju gospodu prefektu, oblastem provincije in nekim generalom; vsem: Prou.

Gospod Bog se je usmilil reveža, saj mu je blo znano, da kadar en benečanski mož postane sindak, proda glavo, in kar govori, je last štirih prebrisanih lesjakov, kateri znajo voditi osla po ledu. Mu ni zameru in ga je pustu za vratami u svetih nebesih.

KAKO STA DVA NORCA POLHE LOVILA

Dva norca sta se napravila puhe lovit. Po poti sta zagledala na visoki bukvi breberco. »Ali veš ki,« reče parvi norec drugemu, »ta na bukvi je buj debela ko puhi: ulovimo njo, če češ.« »Bru imaš,« odgovori drugi, »leti damu ti po padjelo, da jo ocvrima, medtem jest ju ujmem.«

Parvi je letel damu po padjelo, drugi se je splezal u bukvo. Breberca, ki je videla nevarnost, je skočila na drugo bukvo.

»Bodi ti fardamana,« reče norec, »če si ti skočila, ki si majhna, še buj skočim jest.« Norec se je zagnal, pa je telebnil na kamenje

in obležal ves pobit. Ko je prišel s padjelo tovariš in ga videl karvavega, se je ujezil in mu rekel: »Presneta marha, si jo sam poje-del, in še saruovo, da ne boš z mano moral partiti.«

=====

SEZNAM SEJMC ✓ V BLIŽNJIH KRAJIH

Januar: 19. v Vidmu; 20. v Gradiški ob Soči.

Februar: 3. v Gemoni; 9. v Vidmu; 14. v Rtinju, Klužah, Manzanu.

Marec: 16. v Gorici; 19. v Možnici (Moggio), Pontebi; 31. v Tarčentu.

April: 27. v Vidmu.

Maj: 1. v Reziji; 8. v Ampezzu.

Junij: 13. v Gemoni; 29. v Ampezzu, Št. Petru ob Nadiži, Tarčentu, Trbižu.

Julij: 3. v Osoppu; 30. v Rigolatu.

Avgust: 2. v Rezijuti; 3. v Vidmu; 10. v Vidmu, Dogni; 13. v Flaibanu; 16. v Cavazzu; 24. v Klužah, Latisani, Gorici.

September: 3. v Flaibanu, Paluzzi; 8. v Pontebi; 9. v Ampezzu; 29. v Klužah.

Oktober: 1. v Gorici; 9. v Ovaro; 19. v Forni di Sotto; 22. v Flaibanu; 23. v Osoppu; 24. v Paluzzi; 27. v Forni Avoltri; 29. v Reziji.

November: 2. v Gemoni; 6. v Tolmezzu; 10. v Čedadu; 11. v Ovaru, Rezijuti; 21. v Možnici; 25. v Vidmu; 27. v Paluzzi; 30. v Attimis.

December: 4. v Villi Santini; 13. v Gemoni.

Slovenska zemlja

BENEČIJA

Slovenska Benečija ali Beneška Slovenija nosi že izza⁸ stoletij po vsej pravici ime slovenska ali Slovenija. Stari zapiski, zgodovinski viri, beneški zgodovinarji jasno in nedvoumno izpričujejo, da je bilo ozemlje ob Teru, Beli, Nadiži že od Langobardov dalje naseljeno s Slovenci. Kakor posnemamo iz znanstvenega sestavka zgodovinarja profesorja Kosa, se imena slovenskih vasi omenjajo že v zgodnjem srednjem veku.

Ugovarjanje nekaterih slovenožrcev, da prebivalci na tem ozemlju niso pravi Slovenci, njih jezik da je neko spačeno⁹ narečje in kar je podobnega, je res že oslovska pravda.

Poslušajmo kar navaja znanstvenik v svojem spisu:

Beneška Slovenija je bila že v srednjem veku po Slovencih gosto naseljena dežela. Ekstenzivno prostorninsko območje slovenske naselitve v Beneški Sloveniji pred 500 ali 600 leti se prav nič ne razlikuje od da-

našnjega prostorninskega območja tamošnje naselitve. Od 13. stoletja, ko začno teči za Beneško Slovenijo zgodovinski viri v večjem obsegu, se v teh omenjajo skoraj vse vasi dolin in pobočij ob zgornji Nadiži in zgornjem Teru, na desni strani Idrije in ob pritokih teh rek. Navesti hočemo nekatere glavne z najstarejšo znano navedbo imena in letnice.

Na desni strani rečice Idrije (Judrio) se v njenem »kanalu« in na pobočjih vinorodnih gričev omenjajo med Prapotnim (Prapot 1161) in Oborčami (Auorza 1300) vasi in zaselki, ki jih tudi danes v teh krajih poznamo. Med njimi je Ibana s cerkvijo (Albana 1161, cerkev 1233) in vas Selice (Cladrettis 1297) od koder je iz leta 1318 ohranjen »statut«, ki odreja v podrobnostih kazni za zločine in prestopke razne vrste. Vrh razvodja med Idrijo in Nadižo je že v 12. stoletju stala cerkev Matere božje na Stari gori (apud sanctam Mariam de Monte 1175).

Od mostu čez Nadižo pri Ažli (apud Azzidam 1175, most 1335) pa skozi vse doline in preko vseh pobočij dolin, ki se pri Ažli stekajo, se navajajo že v srednjeveških listinah vasi tja do južnih pobočij Kolo-

vrata, Matajurja in Mije. V dolini in na pobočjih ob Arbeču in Kozici so to vasi od Šentlenarta, kjer je 1296 omenjena prvič duhovnija (Sanctus Leonardus 1275), pa preko Sredenj (Sreina 1250), Kravara (Crovarno 1275), Oblice (Oblica 1299), Tribilja (Trebil 1326), Hlaste (Clasta 1295), Hrastovelj (Crastou 1300), Kozice (Cusiza 1275), Selc (Selza 1263) in drugih vse do Dreke (Troncha 1274) pod Kolovratom. V in nad sovojenjsko dolino (Sovodnje, Sobodach 1322) se v srednjeveških listinah omenjajo vasi gori do Gabrovice (Gabrauiza 1356), Čepletišč (Soplatiskis 1288) in Matajurja (in Montemajori 1300).

V dolini Nadiže se v dolinskem dnu in ob pobočjih navajajo že v virih srednjega veka skoraj vse vasi, ki še danes tamkaj obstojajo. Omenjajo se med drugim Barnas (Vernasio 1296), Šempeter Slovenov (ecclesia sancti Petri 1192), kjer se 1296 omenja prvič kaplanija, Navkulo (Oculus 1300); Landar s patriarhovim dvorom, sedežem enakoimenovanega patriarhovega urada, landarska gastaldija imenovanega, in s starodavno cerkvijo sv. Ivana, omenjeno že 888 (in Antro), Brišče (že pri Pavlu Diakonu: Broxas), Ofljan (Pelgan 1275), goro Log

(Luch 1300), Zapotok (Sapathoc 1329), Mar-sin (Mons Mersini 1294) in končno visoko v hribih ležeči Črni vrh (Montefosca 1372).

V dolini med Torjanom (Torreano) se omenjajo Mažrole (Masarbellis 1274), v zaledju Fojde (Faedis) pa se navajajo skoraj še danes tamkaj obstoječe vasi in vasice: Pojana (Polgiana 1275), Breg (in canali de Grauo 1275), Vile (Questa 1320), Podrata (Clap 1381) in Čanebla (Canebilis 1320). V gastaldijo Ahten (Attimis) so spadale vasi Porčinj (Porcil 1170), Malina (Foramene 1326), Subit (Subid 1170), Prosnid (Proser-nich 1170), Čarneja z gradom (Cerneu 1170), Podbreg (Pecollo 1327), Tipana (Teypana 1329), Logje (Logre 1170) in Breginj (Ver-gia 1170). Tudi druge slovenske vasi in va-sice v zaledju Artna, Nem (Nimis) in Tar-čenta (Tarcento) se naštevajo že v srednje-veških listinah: Krnice (Montediprato 1327), Vizont z gradom (Calmines 1170, Visonch 1312), Zavrh (Villanova 1327), Viskorša (Monte aperto 1398), Brdo (Lusevola 1256), Ter (Pradellis 1256) in Flipan (Flaybano 1312).

Kraji v Beneški Sloveniji se v zgodovin-skih virih v večjem številu začenjajo ome-njati v 13. stoletju in od takrat naprej se

pri nekaterih pojavlja pristavek, da leže »med Slovenci«; tamošnji prebivalci so Slovenci in za pokrajino je že v srednjem veku prišlo v navado ime Slovenija. Šentpeter in Šentlenart se imenujeta po Slovencih, pri s takim pridevkom 1296 (Sanctus Petrus Sclavorum), drugi 1275 (Sanctus Leonardus Sclavorum). Kozica je 1312, Podrata pa 1381 »med Slovenci« (Chos in Sclabonibus, Clap in Sclabonis), enako 1377 neko »Ivanovo brdo« nad Ibano ob Idriji (Jonabrida in Sclavonis). V Landarski gastaldiji žive 1387 slovenski kmetje (Sclavi massari).

V Slovenijo (Schiavonia) vdrejo 1419. leta Ogri in zavzamejo Landar in Staro goro. Znani beneški zgodovinar, potopisec in državnik Marin Sanuto piše v svojem potopisu po beneški kopni zemlji iz leta 1483, da je »izven čedadskih vrat voda, ki se imenuje Rosimian, ki teče v Nadižo; ta, kot pravijo, deli Italijo od Slovenije: torej na koncu koncev Italije sem bil« (et fuori di la porta di Civald è una aqua chiamata el Rosimian, va nel Nadixon, la qual, ut dicitur, parte la Italia da la Schiavonia; ergo in fino a la fin de l'Italia son stado - (Itinerario di Marin Sanuto per la terraferma veneziana, Padova 1847, 139).

JEZIKI IN VERE

Na svetu govori človeštvo nad 4000 različnih jezikov; še več tisoč je pa vsakovrstnih narečij že pri enem samem jeziku. Res pravi Babilon! K sreči, da so najbolj razširjeni jeziki maloštevilni. Jezikov, katere uporablja vsaj 50 milijonov ljudi, je le enajst. Ti so po številčni moči:

Kitajski	450 milijonov	
Hindu	240	»
Angleški	190	»
Ruski	100	»
Španski	100	»
Nemški	98	»
Japonski	70	»
Malajski	70	»
Francoski	55	»
Italijanski	52	»
Portugalski	50	»

*

Kaj pa naj rečemo o slovenščini? Ta spada seveda med malo razširjene jezike, ker je tudi samih Slovencev malo. Pa še od teh je pri nas marsikateri izdajalec lastne

matere, ker se sramuje njenega jezika. Če pa pomislimo, da je slovenščina le ena veja na mogočnem slovanskem deblu, potem se lahko potolažimo, ker nas je okoli 250 milijonov slovanskih bratov.

*

Jezik ali narodna pripadnost je samo polovica človeške osebnosti, druga polovica obstoja pa iz njegove verske osebnosti.

Skoro vsi ljudje na svetu so pripadniki te ali one vere; celo divji rodovi v pragozdu ali v sibirski tajgi. Večina ver ima svoj zemljepisni izvor v Aziji:

Krščanske vere

1601 milijon	{	katoličani	487 milij.	pripadnikov
		protestanti	230	»
		pravoslavni	142	»

Budistične vere

859 milijonov	{	konfucijanci	411	»	»
		budisti	200	»	»
		taoisti	60	»	»
		šintoisti	30	»	»

Druge vere

hinduisti	281	»	»
mohamedanci	410	»	»
židje	12	»	»
pogani	422	»	»

POTREBNI NASLOVI

V VIDMU

Gasilci	telefon 2222
Orožniki (karabinjeri)	» 3951
Prva pomoč	» 3565
Cestna policija	» 3067
Policija (hitri poklic)	» 55655
Električna centrala	» 2841
Plin	» 56151
Voda	» 56151
Telefonska centrala	» 54541
Nadškofija, v. Patriarcato	» 2459
Društvo poljedelcev (Assoc. provinciale agricoltori), v. Viola 5, tel. 56027	
Društvo partizanov (Ass. naz. partigiani d'Italia), v. Cortazzis, tel. 56813	
Društvo invalidov (Ass. naz. mutilati ed invalidi), v. Calzolari 4, tel. 2233	
Plačevanje davkov, v. Zanon, tel. 55041	
Vojaško okrožje (Distretto Militare), v. Missionari, tel. 56549	
Sodnija (tribunal), v. Treppo 3	
Pretura, v. Treppo 3	
Zapori (Carceri giudiziarie), v. Spalato 16	

- Dac**, v. dell'Ospedale 1, tel. 53285
- Poljedelski inšpektorat** (Ispettorato prov. dell'agricoltura), v. Prefettura 12, tel. 2217
- Nezgode** (Istit. Naz. per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro), p.zza Duomo 7, tel. 58251
- Soc. skrbstvo**
(Previd. sociale), v. Savorgnana 37, tel. 3651
- Bolniška blagajna**
(Assicurazione contro le malattie), v. S. Valentino 20
- Ambulatorij**, v. Caiselli 4, tel. 56375
- Municipij** (informacije), v. N. Lionello, tel. 56073
- Mestni policaji**
(Vigili urbani), v. B. Od. da Pordenone, tel. 56364
- Trg** (mercato coperto), tel. 56197
- Mestni ambulatorij**, v. Manzoni, tel. 56297
- Pokopališče**, v. Firenze, tel. 55422
- Bolnišnica**, v. Nimis, tel. 53051
- Umobolnica**, s. Osvaldo, tel. 57241
- Posta**, v. V.^a Veneto 42, tel. (inform.) 2993
- Prefektura**, v. Prefettura, tel. (centr.) 2141
- Provinca**, p. Patriarcato, tel. (ventr.) 3041
- Kvestura**, v. Prefettura, tel. (centr.) 2141
- Semenišče** (seminario), v. Ellero 1, tel. 58413
- Naborni urad** (Ufficio leva), v. Treppo 8

- Delavski urad** (Uff. prov. del lavoro), v. Liruti 36
- Delavski urad za izseljevanje** (emigrazione), tel. 3342
- Delavski urad za službe** (collocamento), tel. 53394

V ČEDADU

- Policija**, telefon 71142
- Elektrika**, telefon 71082
- Orožniki**, v. G. Gallina 7, tel. 71026
- Bolniška blagajna** (cassa mutua malattia per i coltivatori diretti), v. s. Chiara 2, tel. 71123
- Agrarni konzorcij**, v. s. Domenico 14, tel. 71070
- Dispenzar** (Dispensario antitubercolare), v. Libertà, tel. 71182
- Podporni urad** (ECA), v. Cormonese, tel. 71048
- Finančna straža** (poveljstvo), v. Roma, tel. 71112
- Pretura**, p. Duomo
- Pretura** (Ufficio giudiziario), p. Duomo, tel. 71305
- Agrarna družba** (Soc. agr. Friulana), p. Diaz, tel. 71173
- Župni urad**, p. s. Francesco, tel. 71144
- Registrski urad**, Foro G. Cesare 11, tel. 71355
- Davkarija** (imposte dirette), v. C. Alberto, tel. 71306
- Dac** (imposte di consumo), p. Terme Romane, tel. 71136
- Policija**, p. Diaz, tel. 71142

Znamenite starine

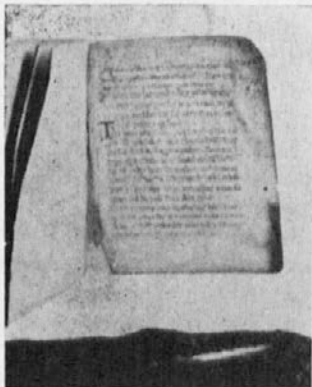

Beneška Slovenija je že zdavna slovela po svojih častitljivih starinah, ki odgrinjajo staro slavo Forum Julii (Čedad) iz dobe Rimljanov; ponosne utrdbe longobardskega limesa od Pušje vesi (Venezia) do Štivanja pri morju. V arhivih in bibliotekah brskajo učenjaki še danes za važnimi listinami in rokopisi iz časov oglejskih patriarhov in beneške «serenissime». Po naših cerkvah, bogvekje v zakristijah ali za oltarji, se najdejo še vedno dragoceni ostanki kot priče nekdanjih dni. Nekateri teh ostalin imajo svojo vrednost po vsebini, druge pa svoji zunanji umetniški obliki.

Spodaj objavljamo fotografske posnetke dveh starinskih spomenikov, ki so shranjeni v fari Svetega Lenarta.

Prvi je bakreni nosilni križ iz 15. stoletja. Delo neznanega umetnika je fino izcizeliran polrelief. Na zgornjem in spodnjem skrajniku sta upodobljena angela; na levem Mati božja s sklenjenimi rokami, nagnjena proti desni strani, kjer je izdelana podoba sv. Jožefa z Detetom v naročju. Vse figure so vzbočene v tričetrtinski velikosti. V sredini se blešči razpeta figura Kristusovega telesa.

Druga dragocenost, ki jo tudi hranijo v St. Lenartu je ostanek starega misala iz

XIII. stoletja. Ohranjenih je le par strani iz pergamena. Latinsko besedilo je pisano na roko v srednjeveški gotski frakturi. Inicialke ali začetne črke so po srednjeveški navadi okrašene. Te strani predstavljajo prav gotovo trud kakega samostanskega brata, ki je več let porabil za vestno spisovanje te cerkvene knjige.

.....

Odgovor na sanje mladenke

*Stara je hiša,
le mala je vas,
duh mi se kisa,
oj dragi, pri vas!*

*Kakor čebela
po rožah zleta,
tak bom vesela
uživala leta.*

*Šla bom od doma,
v svet se spustila,
tam bom, brez doma
se veselila.*

*Draga mladenka,
sanje mladosti,
izkušnja klenka;
»gole norosti«.*

*Očka in mati,
daleč od mene,
v mladosti zlati
ne bo več stene.*

*Pri hiši bodi,
mlado življenje
le mat naj vodi,
božje je mnenje.*

Kam greš po dokumente ?

- Po *rojstni list* na domači rojstni občinski urad (komun).
- Po *državlanski (cittadinanza)* na občinski urad bivališča (di residenza).
- Po *poročni list (di matrimonio)* na občinski urad bivališča.
- Po *družinski list (stato di famiglia)* na občinski urad bivališča.
- Po *bivališčni (residenza)* enako.
- Po *potrdilo dobrega obnašanja (buona condotta)* enako.
- Po *osebno izkaznico (carta d'identità)* na občinski urad bivališča. S sabo nesi tri nove fotografije in rojstni list.
- Po *kazenski list (cert. penale)* na prokuro tribunala v rojstnem okrožju. Za prošnjo kupi poseben obrazec in priloži rojstni list.
- Po *zdravstveni list (sana costituzione)* na zdravstveni urad (ufficio sanitario) na občini.
- Po *ubožni list (certif. di nullatenenza)* na davčni urad domačega okrožja (ufficio di imposte dirette).

- Po *bolniško knjižico (libretto malattia)* na sedež bolniške zavarovalnice (cassa mutua), kjer si vpisan.
- Po *pokojninsko knjižico (libretto pensione)* na urad za socialno skrb (previdenza sociale), kjer si vpisan.
- Po *potni list* na domačo kvesturo. Potrebni dokumenti: 1) rojstni list, 2) državljan-ski list, 3) kazenski list, 4) izjava žene za poročene), 5) izjava staršev (za mla-doletne), 6) bivališčni (residenza), 7) poštni odrezek o vplačani taksi, 8) tri nove in overovljene fotografije.

KDAJ SE SKUHA:

špinača	v 10-15 minutah (ko je voda zavrela)
gobe	v 15 »
cvetača	v 15 »
šparglji	v 20-25 »
cukete	v 20-25 »
karčijofi	v 30 »
krompir	v 20-30 »
fižol (svež)	v 45 »
koromač	v 45 »
melancane	v 45 »
leča	v 45 »
vrzote	v 60 »
korenje	v 60 »
zelena	v 65 »

Procesija s kipom Matere božje v Beneški Sloveniji

Rezija in nje čebele

V nemškem čebelarškem listu »Die Biene« (Čebela) je napisal čebelar Adler zelo lep opis rezijanske dežele. Zanima ga pa ne samo kraj in ljudje, ampak se kot strokovnjak ozira predvsem na neko posebnost, ki je bila doslej bolj malo znana; to so čebele v Reziji in način čebelarenja, ki kaže zanimive staroslovanske poteze.

Kaj piše tuji čebelar. Rezija je revna in visokogorska pokrajina. Zato je rastlinstvo njenih hribovskih pobočij skromno in skromna je tudi paša za čebele. Borovec in smreka se v višinah umikata golim pečinam, v dolini pa slabim travnikom. Polja je malo in tod skoraj ni medovskih kulturnih rastlin. Priložnostno mano na iglavcih povečini sprejo poletni nalivi, zakaj vsak topel južni veter sprošča na strma pobočja vlago v silnih nalivih in ponavljajočem se dežju. Kljub vonju skromnih gozdov in očarljivi pisanosti travnikov ni dolina Rezije prav nikakšen čebelji paradiž. V tej deželici ni nobenega poklicnega čebelarja, le domačini imajo tu pa tam po nekaj čebeljih družin v preprostih, ozkih in nizkih panjih, katerih mere

se ravnaajo povečini po širini desk, ki so slučajno pri roki. S sladkorjem ne krmijo čebel, kadar primanjkuje hrana, ker je ta predrag za revne prebivalce.

Tako nihajo tamkajšnje čebele med življenjem in smrtjo in po naravnem izboru ostanejo čez zimo le tiste, ki so zdrave in odporne. Največji morebitni pridelek je nevarna mana, ki je za prezimovanje gotovo najbolj primerna. V februarju začne cveteti resje, za uboge čebele zelo vabljiva paša, včasih izdatna, a vedno nevarna. Številne čebele ostanejo zunaj v ledenem gorskem vetru, zakaj sonce čez dan le malo posije v globoko dolino. Zato ni nič čudno, če preživi zimo le malo čebeljih družin. Gotovo bi bila tu čebela že zdavnaj umrla, ko bi ne bilo v njej velike življenjske sile in nagnjenosti k rojenju, ki ga pospešujejo še tesni panji, z ne več kot 25-30 litrov prostornine.

Pridnost, varčnost, dolgoživost in žal tudi rojivost so lastnosti te rezijanske čebele, ki jih obdrži tudi v primerih, ko jo prestavimo v večje panje in drugačne pašne razmere. Vedno se ta čisti, naravni rod odlikuje pred drugimi rodovi Karnijske čebele, ki jih je v drugačnih razmerah in z napačnim odbiranjem razvadil in pokvaril dobromisleči čebelar. S sladkorjem namreč res lahko po-

magamo slabičem, toda ti nam kvarijo najboljše rodove. Z rezijansko čebelo lahko še rešimo marsikatero slabo čebelarstvo ali ga pa vsaj osvežimo.

Adler je pregledal prav vse panje v Reziji in jih natančno opazoval. Samo v dveh čebeljih družinah je našel čebele z rjavimi obročki, a še v teh primerih je imel le del čebel po en sam usnjenorjav obroček, ki prav gotovo ne kaže, da bi bile čebele pomešane z italijanskimi.

Ta čistost rezijanskih čebel je toliko bolj očitna, ker prevladujejo tik pred vstopom v dolino na splošno rumeno-pasate italijanke. Trditi smemo, da je to še en dokaz njihove velike življenjske sile. Razmnoževalni nagon hrabrih visokogorskih čebel je tako močan, da drugih ne puste medse.

Pa prav te maloštevilne rezijanske čebele, ki tako ljubijo svojo čistost, so za furlanske čebelarje na drugi strani prava sreča, ker je rezijanska čista čebela nudila italijankam marsikatero dobro lastnost. Po člankarjevem strokovnem mnenju se mora svetovno znana italijanska čebela vsaj za del svojih dobrih lastnosti zahvaliti pomešanosti z rezijansko čebelo.

Panji — dokaz slovenstva

Nemški obiskovalec je govoril v njihovem rezijanskem narečju. Rezijani so po njegovem mnenju odločni, prijazni in mirni ljudje. On je v govorjenju z njimi sodil, da govorijo neko »zelo staro narečje sorodno slovenskemu in hrvatskemu jeziku«.

Rezijansko preprosto čebelarjenje in oblika njihovega panja pa sta kljub večji preprostosti taka kot v sosedni Sloveniji. Rezijanski panj je pač slovenski ljudski panj, ki je bil in je še danes razširjen do skrajnih zahodnih meja, kjer žive Slovenci.

Beneški panj je tako zvani kranjič ali ležeči ljudski panj. Takega mnenja je tudi slovenski čebelar Mihelič. Te vrste panjev zasledimo na Koroškem po vseh tistih krajih, kjer so bili naseljeni Slovenci. Tudi na Tržaškem se še redko nahajajo. Iz vsega tega smemo sklepati, da se krije ozemlje na katerem uporabljajo slovenski ljudski panj z ozemljem, na katerem so nekoč bili naseljeni Slovenci. Ljudski panj v Reziji in Beneški Sloveniji je torej tudi eden izmed dokazov, da je tukaj najzapadnejši del slovenskega ozemlja.

ANTON BOŠTELE.

Trbovlje

Hoj, kam, možje? —
Kakor sence gredó.
Ogenj pritajen
v očeh jim gori,
nič ne greje,
samo skeli.

Z lučko v rokàh
in sključeni
drug za drugim gredó
v črno zemljó,
za kruhom,
za kruhom.

Pričujoča pesem je namenjena za trboveljske pre-
mogarje, a velja prav tako za vse naše rudarje po
svetu.

Naša izobrazba

O naših ljudeh si nepoučena javnost dostikrat ustvarja napačne sodbe. Včasih se o zadevah in življenju Beneških Slovencev pretirava ali navzgor ali navzdol. So gotova ustaljena mnenja, ki jih zelo težko spremeniš.

Eno takih mnenj je, da so ljudje po naših vaseh neznansko zaostali in neizobraženi. V resnici pa ni popolnoma tako. Vzemimo pod kritični pretres slovensko beneške občine s pretežno slovenskim prebivalstvom in preglejmo, kakšno stopnjo šolske izobrazbe imajo tam naši ljudje. Slika je taka, kakor jo kaže razpredelnica *) na naslednji strani.

Številke jasno pokažejo, da ima pri nas osnovnošolsko izobrazbo štiri petine prebivalcev. Nepismenih ljudi je pa v omenjenih krajih razmeroma malo; v odstotkih nekaj nad sedem odstotkov. Največ analfabetov so našli v šentlenartski občini. Najvišja kulturna raven se kaže v občini Šempeter,

*) Nekatere številke so povzete iz letošnjega Jadranskega koledarja (članek Iz Predana).

	Občina	Prisotno preb. od 6 let dalje	Nepismeni	S par razredi osnovne šole	Z osnovno šolo	Z nižjo srednjo šolo	Z višjo srednjo šolo
1	Brdo	2.018	154	264	1.559	22	16
2	Dreka	1.235	48	126	1.041	13	7
3	Gorjani	1.345	67	117	1.109	39	13
4	Grmek	1.557	93	167	1.276	9	10
5	Podbonesec	3.393	221	489	2.579	62	49
6	Prapotno	1.833	184	225	1.324	41	26
7	Šempeter Slovenov	2.798	137	340	2.014	110	175
8	Sovodnje	1.882	125	148	1.573	21	12
9	Srednje	1.694	187	222	1.256	18	11
10	Sv. Lenart	2.078	236	298	1.445	50	44
11	Tipana	2.610	189	429	1.959	17	16
	Skupaj	22.443	1.631	2.855	17.135	402	379

ker so tam tudi srednje šole. Seveda pa ne smemo pozabiti, da vse te šole, z osnovnimi vred, ne nudijo izobrazbe v maternem jeziku. Zato se zgodi, da zna marsikateri naš rojak v tujem jeziku pisati, v svojem pa bolj slabo. Razgovor o naši izobrazbi bi v tem pogledu imel drugačno smer. Znati pisati in čitati še ni vse, domačinsko kulturo čutiti, to je za zavednega narodnjaka bistveno!

.....

Domači pevec jih⁶ je zaokrožil krčmarju

*Pri vratah stoji
z vabljivimi očmi,
ne sonce, ne mraz
mu zmrače obraz.*

*V krčmo vse vabe
dobre in slabe,
modrost in norost,
tu enaka je gost.*

*Prijazni govor
na vinjeni zbor,
vsakega lize
odzadaj mize.*

*Pozna navade,
stare in mlade,
moža in fanta
resno nakuanta.*

*Pijane brane,
denar vzame,
krčmarju ni mar
nebeški Vladar.*

*Ne sliši joka
revnega otroka,
ne stoka reve
pijancev žené.*

*Denar in denar
njegov srčni vratar,
veseli se zmot
človeških sirot.*

CANKARJEVA BESEDA

Kljub vsemu, kljub temu brezdanjemu morju krvi in morju solz — kljub vsemu ni predrznost, če pravim, da je in ostane resnično, kar sem bil nekoč napisal:

»Nobena solza ni potočena zastonj, nobena kaplja krvi ni prelita zastonj!«

In še nadalje:

»Svetleje iz noči zasije dan,
življenje mlado vre iz starih ran
in iz trohnobe se rodi vstajenje!«

Kajti kolikor tisočev jih je padlo na bojiščih, kolikor tisočev jih je umrlo doma od vsega hudega: — ostalo jih bo še dovolj, da se zgodi, o čemer sem trdno in verno prepričan: na tem ogromnem pokopališču, na teh od solz in krvi bogato pognojenih

tleh si bodo zgradili sinovi in vnuki svetlejši, lepši dom, ki si ga bodo uredili po svoji iztrpljenja vzkipeli volji, po svojem, v novih spoznanjih dozorelem razumu!

To moje prepričanje, to moje zvesto upanje v veselejšo našo bodočnost ni prazna beseda, ni gola želja! Iz globočine razpaljenih oči, ki so gledale smrti v obraz, sije kakor luč iz teme novo spoznanje življenja in smrti; s teh zagorelih, izgledanih lic odseva moška zrelost, pogum in moč. Vsak zase — izvzamem le tiste, ki nimajo ne srca ne duše, temveč le usta in denarnico — vsak zase se je pričel zavedati zmot in zablod preteklosti, se je s skrbjo in strahom, toda hkrati z vero in upanjem zagledal v prihodnost, začel si meriti novo pot — sebi, otrokom in vnukom.

To je očiščenje in pomlajenje.

Ali veš ?

iz zemljepisa, da znaša dolžina:

zemeljske osi	12.712 kilometrov
srednjega zemeljskega polmera	6370 km
obseg zemlje okoli ekvatorja	40.076 »
površina zemlje	510,000.000 km ²
srednja oddaljenost od sonca	149,645.000 km
srednja oddaljenost od lune	384.446 »

DOLŽINA REK:

Mississippi-Missouri	6.730 km	v Severni Ameriki
Nil	6.500 »	v Egiptu
Amazonka	5.550 »	v Braziliji
Ob	5.300 »	v Sibiriji
Jangtsekiang	5.100 »	v Kini
Kongo	4.650 »	v Srednji Afriki
Mackenzie	4.600 »	v Kanadi
Hoangho	4.500 »	v Kini
La Plata	4.000 »	v Argentini
Volga	3.700 »	v Rusiji
Ind	3.200 »	v Indiji
Donava	2.850 »	v Evropi
Evfrat	2.700 »	v Iraku (Azija)
Zambesi	2.650 »	v Južni Afriki
Ganges	2.500 »	v Indoneziji
Orinoco	2.400 »	v Venezueli
Pad	652 »	v Italiji
Soča	140 »	pri nas

VIŠINA GORA:

Mt Everest	8.832 m	v Aziji (Himalaja)
Dapsang	8.611 »	v Aziji (Himalaja)
Kungur	7.665 »	v Aziji Pamir)
Aconcagua	7.035 »	v Južni Ameriki (Ande)
Mc Kinley	6.187 »	v Sev. Ameriki (Alaska)
Kilimandžaro	5.888 »	v Afriki
Orizaba	5.510 »	v Srednji Ameriki
Mt Bianco	4.807 »	v Evropi (Alpe)
M. Karstenz	4.788 »	na Novi Gvineji
M. Markham	4.602 »	v Antarktiki
Gran Sasso	2.914 »	v Italiji
Triglav	2.864 »	v Sloveniji
Matajur	1.643 »	v Beneški Sloveniji

VELIKOST JEZER:

Zgornje jezero	83.300 kmq	v Združenih državah
Viktorijino	68.500 »	v Afriki
Aralsko	63.300 »	v Aziji
Huronsko	59.500 »	v Združenih državah
Bajkalsko	34.200 »	v Sibiriji
Tanganika	32.000 »	v Afriki
Ladoško	18.200 »	v Evropi (Rusija)
Eyre	8.200 »	v Avstraliji
Gardsko	370 »	v Italiji

KDAJ ZAVRE:

eter	pri 34,7°	Celzija
alkohol	» 78,5°	»
voda	» 100°	»
morska voda	» 100°	»
laneno olje	» 315°	»
živo srebro	» 357°	»

Za gospodinjo

Meso se ohrani dalje časa sveže, če je namažeš z oljčnim oljem in zaviješ v krpo, namočeno v kis.

*

Krožnike z zlatim robom (okraskom) moraš pomivati samo z gorko vodo in milom; brez sode, sicer okraski zginejo.

*

Cvetlice v vazi ostanejo več časa sveže, če stebelca na koncu malo olupiš, predno deneš v vodo.

*

Na dnu posode se večkrat napravi skorja. Opereš tak lonec, če zavreš v njem vodo s kisom in par krompirjevih olupkov.

*

Madeže od jajc izperi samo z mrzlo vodo.

*

Duh po čebuli odstraniš iz rok, če mencaš v dlani lističe zelene (šelin).

Madeže od tobaka na porcelanastih krožnikih ali na marmorju izpereš z drobno zmleto soljo, ki si jo malo zmočila.

*

Včasih se dva kozarca drug v drugem tako sprimeta, da jih težko ločiš. Narazen boš šla, če notranji kozarec napolniš z mrzlo vodo in nato oba pomočiš v toplo vodo.

*

Limona ti bo dala dosti več soka, če jo pred uporabo močiš par minut v gorki vodi.

*

Usnje na čevljih postane na dežju trdo. Zmehčaš je tako, da čevlje brišeš s krpo namočeno v petroleju.

*

V rabi imate predpasnike in prte iz povoščenega platna (tela cerata) ali iz podobnih sestavin. Take prte ne smeš upogniti, ko jih spravljaš v omaro, ampak jih moraš zviti, sicer se ti na pregibu zlomijo.

Če hočeš, da bodo tvoji lasje ohranili lep
blesk, jih moraš vsak večer skrtáčiti s
trdo krtačo.

*

Mastne madeže spraviš iz tkanine, če jo li-
kaš med dvema pivnikoma (carta assor-
bente).

*

Šipe najlepše opereš z mokrim časopisnim
papirjem.

*

Proti mravljam: če ni pri roki DDT, potrosi
mravljam na pot ali pred luknjo debelo
sol. Če so zašle v luknjice pohištva, na-
tlači v luknjice petersiljeve lističe, pa
bodo zginile.

*

Če ima vino duh po zamašku, bo neprijetni
vonj zginil, ako vliješ v steklenico nekaj
kapelj oljčnega olja; nato pustiš nekaj
časa pri miru, da pride olje na vrh, na-
kar ga posnameš.

*

Od dela zelo umazane in črne roke si operi
v vodi, v kateri si skuhala krompir.

Za slovo

IN POZDRAV

Morda si, dragi bralec ali ljubezniva bralka že prebrala ali vsaj prelistala novi Trinkov koledar.

Dosti zanimivega in morda Tebi še neznanega je raztrešenega na njegovih straneh. Saj hoče biti koledar živa slika zemlje, ljudi in življenja Beneških Slovencev. Seže v daljno preteklost, ko so se pred davnimi stoletji trudili na tej grudi naši predniki; razkriva borbe mogočnjakov od langobardskih časov sem za ta košček zemlje, na kateri prebiva naš rod že stoletja in stoletja.

Koledar pa odpira tudi pogled na sedanjno razburkano dobo, ko pozni potomci zahtevajo staro pravdo očetov.

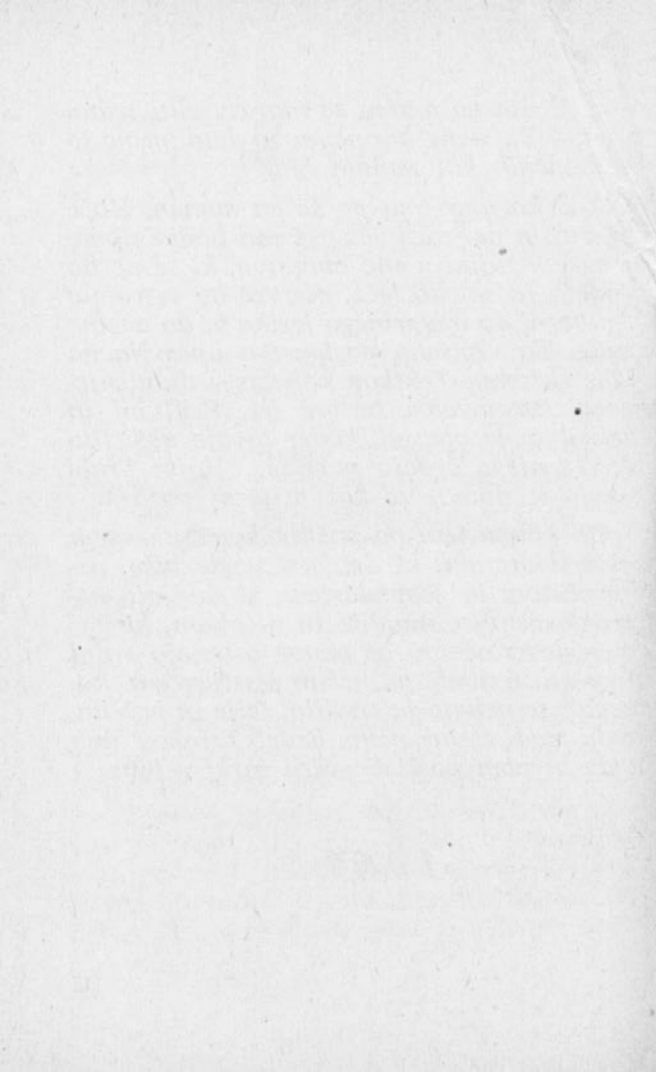
Kronika lanskega leta zajema vse naše vasi in ljudi, tudi tiste rojake, ki se pehajo v tujini za koščkom kruha. Dobro in slabe dneve je zabeležil naš kronist. Morda več žalostnih, toda Bogu bodi potoženo, ker je

^u tak V vsa naša srca se mora vseliti trdno
nje, da nam bo pa novo leto prineslo
sončnih kot temnih dni.

Naš koledar ima pa še en namen. Hoče
družiti in povezati ves naš rod bodisi doma
in naše v tujini v eno občestvo, ki se ne bo
prodalo za skledo leče, marveč bo vztrajalo
v ljubezni do materinega jezika in do očetne
grude. To vzvišeno poslanstvo opravlja na
videz skromni Trinkov koledar v duhu nje-
govega zasnovalca že več let. Priljubil in
razširil se je povsod, koder bivajo naši lju-
dje. Iz njega črpajo pobude, z njim pride
beseda iz domovine kot prijazni pozdrav.

Ob koncu leta pa pošilja kolednik vsem
našim materam, ki drže tri vogle hiše, na-
šim očetom in gospodarjem, ki rahljajo na-
šo trdo zemljo, mladini in otrokom, ki naj
po vzgledu očetov in mater ostanejo trdni
in zvesti, najbolj pa našim izseljencem, ko-
derkoli se pehajo in trudijo, želje in voščila,
da bi nad vsemi nami bedel Trinkov duh
in da bi nam posijali svetli žarki v letu

1961!

K A Z A L O

	Stran
Leto 1961	4
Mesečni koledar	6-29
Trinkovih zvezkov	31-34
Trinku v spomin	34
Ivanu Trinku ob devetdesetletnici	35
Nas je poznal	39-41
Ugledna družina v Benečiji	42
Ob odprtem grobu mons. Kjačiča	45
Lepa si rezijanska dolina	47
Kronika iz naših krajev	49-71
Moja trpkost	72
V ogledalu sedanjih dni	73
Z domače gredice	75
Kako neki sindak	79
Seznam sejmov	82
Slovenska zemlja Benečija	83
Jeziki in vere	88
Potrebni naslovi	90
Znamenite starine	93
Odgovor na sanje mladenke	95
Kam greš po dokumente	96
Kdaj se skuha	97
Rezija in nje čebele	99
Pesem rudarjev	103
Naša izobrazba	104
Krčmarju	106

	Stran
Cankarjeva beseda	107
Ali veš?	109
Za gospodinjo	111
Za slovo	14
Kazalo	1

KAZALO SLIK

† mons. Ivan Trinko	30
Pogled na Brnas	38
Trije gospodje iz Blažutičeve družine	43
Pri fari sv. Lenarta	51
Pri Stupici	55
Skrutovo	61
Gorenji Brnas	66
Iz št. Lenarta	78
Procesija v Beneški Sloveniji	98

uff. sup.

9

TRINKOV koledar

inv.št:

4905